

Hållbarhetsrapport för Stockholms stad 2016

Denna hållbarhetsrapport svarar mot ett uppdrag från kommunfullmäktige att utarbeta förslag till hållbarhetsmått för att följa genomförandet av Vision 2040 – Ett Stockholm för alla. Syftet med rapporten är att bedöma om staden långsiktigt utvecklas mot en hållbar stad ur ett socialt, ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt perspektiv i enlighet med visionen. Rapporten har utarbetats av Elisabet Bremberg och Helen Slättman på stadsledningskontorets stab i samråd med medarbetare på kontorets övriga avdelningar. Underlag till rapporten har tagits fram av Sweco Society.

Innehåll

Stockholms utveckling	4
Översikt av utvecklingen för hela staden	6
Inledning	8
Ett Stockholm som håller samman	11
Ett klimatsmart Stockholm	23
Ekonomiskt hållbart Stockholm	33
Demokratiskt hållbart Stockholm	45
Avslutande reflektioner	55
Samlad översikt	57

Stockholms utveckling

Stockholms stad har antagit Vision 2040 – Ett Stockholm för alla. Visionen ska vara ledstjärnan i stadens arbete för en social, ekonomisk, ekologisk och demokratisk hållbar utveckling. Eftersom de olika hållbarhetsperspektiven är ömsesidigt beroende av varandra och många gånger också överlappande är det viktigt att de följs upp tillsammans. Denna rapport syftar därför till att bedöma om utvecklingen i Stockholms stad går i visionens riktning *ur ett samlat hållbarhetsperspektiv*.

Många av de hållbarhetsmått som följs upp i rapporten visar på en positiv utveckling när staden studeras på en övergripande nivå, men skillnaden mellan stadsdelar och olika grupper är stora. Konjunkturen är just nu gynnsam och det märks genom att den ekonomiska hållbarheten förstärks; andelen förvärvsarbetade växer, arbetslösheten sjunker och befolkningens utbildningsnivå höjs. Samtidigt ökar polariseringen på arbetsmarknaden där utrikesfödda och personer med kort utbildning i allt större utsträckning halkar efter.

Flera av måtten som valts inom området ett sammanhållet Stockholm visar på en oroande utveckling. Andelen ungdomar som inte är behöriga till gymnasiet fortsätter att ligga på samma nivå som den legat sedan millennieskiftet. Omkring 10-12 procent av varje årskull klarar inte grundskolan. Samtidigt blir det allt svårare att få ett arbete utan gymnasieexamen. Sedan år 2010 minskar andelen relativt fattiga barnhushåll i staden, men skillnaderna mellan olika stadsdelar har ökat sedan år 2005. Ett annat mått som visar på en negativ utveckling är trångboddheten bland barnfamiljer. Bostadsbristen i Stockholms stad och i hela länet är ett av de allvarligaste hindren för en hållbar utveckling såväl ur ett socialt som ur ett ekonomiskt perspektiv.

Inom området klimatsmart Stockholm visar de flesta måtten på en gynnsam utveckling. Trots en snabb befolkningstillväxt och stark ekonomisk tillväxt minskar utsläppen av klimatpåverkande utsläpp inom Stockholms stads geografiska gränser framför allt om man ser till klimatpåverkan per stockholmare. En oroande tendens är att stockholmarnas bilresande ökade något det senaste året, efter att ha minskat under en rad år. En ökande befolkning innebär större transportbehov men för att klara framkomligheten och klimatutmaningarna är det viktigt att biltrafiken minskar till förmån för cyklande, gående och kollektivtrafik.

Uppföljningen inom området demokratiskt hållbart Stockholm visar också på en i huvudsak positiv utveckling på en övergripande stads-

nivå, men skillnaderna mellan olika områden i staden är mycket stora. Till exempel ökar valdeltagandet, men det finns stora skillnader mellan olika väljargrupper, där valdeltagandet är mycket lägre i resurssvaga stadsdelar. Även tilliten varierar mycket mellan olika delar av staden, både tilliten till myndigheter och den mellanmännskliga tilliten.

I ett globalt perspektiv konkurrerar Stockholm inte med övriga Sverige utan med andra städer i Europa och resten av världen. Idag är Stockholms ekonomiska tillväxt stark och det behöver den vara för att klara finansieringen av en rad stora investeringar för den växande staden. Att Stockholm utvecklas på ett bra sätt är också viktigt för hela Sverige, eftersom regionen står för en allt större del av den samlade tillväxten.

Förmågan att locka till sig människor och företag kan sägas definiera en regions attraktionskraft. Företag vill etablera sig där det finns en god tillgång på välutbildad arbetskraft samtidigt som en välfungerande arbetsmarknad med många företag lockar människor att flytta till regionen. Detta positiva samspel behöver dock mötas av en fungerande bostadsmarknad. Den rådande bostadsbristen minskar rörligheten och försvårar matchningen på arbetsmarknaden och hindrar företag från att expandera.

Även de växande sociala skillnaderna som framkommer i denna rapport påverkar stadens attraktionskraft och livskvaliteten för alla stockholmare. Ett socialt hållbart samhälle där människor känner tillit och upplever att det finns likvärdiga möjligheter att utvecklas lägger grunden för en ekonomisk hållbar utveckling.

Den rådande flyktingsituationen är en av stadens största utmaningar just nu, inte minst när det gäller bostadsförsörjningen. Detta uppmärksammas inte särskilt i denna rapport, men hur mottagandet av de nyanlända fungerar kommer att påverka flera av hållbarhetsmåten i denna redovisning på längre sikt. Stora insatser behöver göras för att ordna en bra skolgång för barnen och en god etablering och svenskundervisning för de vuxna.

Översikt av utvecklingen för hela staden

Hållbarhetsmått
(Senast tillgängliga år)

Värde

Trend

Ett stockholm som håller samman

Andel inskrivna barn i förskola (2015)	95%	 Sedan år 2011 är andelen oförändrad kring 94-95 procent för stadens alla 2-5-åringar
Andelen elever med behörighet till gymnasiets nationella program (2014)	88%	 Sedan början av 2000-talet är andelen behöriga av de elever som lämnar åk 9 stabil mellan 88-90 %
Andelen ekonomiskt utsatta barnhushåll (2014)	11,4%	 Andelen minskar sedan sedan år 2009 för hela staden
Andelen ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter (2016)	åk 5: 87 % åk 8: 75 % Gymn: 68 %	 Statistik finns endast för åren 2015 och 2016, förändringarna är mycket små
Andelen trångbodda barnfamiljer (2015)	32 %	 Andelen trångbodda barnfamiljer har ökat något mellan 2012 och 2015

Ett klimatsmart Stockholm

Utsläpp av växthusgaser (2015)	2,5 ton CO ₂ per capita	 Utsläppen har minskat konstant sedan år 1990
Hållbart resande: Antal fordonskilometer per invånare (2015)	545 mil per invånare	 Bilåkandet per invånare har minskat mellan åren 2008 och 2014 men ökat något igen år 2015
Andel invånare som är nöjd med tillgången till parker och naturområden i sin stadsdel (2013)	85%	 Andelen har ändrat sig mycket lite sedan år 2004 trots befolknings- och bostadsökningen
Vattenkvalitet vid badplatser, andel utan anmärkning (2016)	86%	 Sedan år 1996 kan en svagt ökande trend noteras även om 2016 varit något sämre än toppåret 2015

Hållbarhetsmått

(Senast tillgängliga år)

Värde

Trend

Ekonomiskt hållbart Stockholm

Förvärvsfrekvens (2014)	78,1%	 Förvärvsfrekvensen för staden som helhet ökar
Andel öppet arbetslösa av befolkningen, 18-64 år (2016)	2,8%	 Andel öppet arbetslösa minskar
Andel eftergymnasialt utbildade (2014)	55,5%	 Andel med eftergymnasial utbildning ökar
Nystartade företag per 1000 invånare (2014)	18,5	 Nyföretagandet har trendmässigt ökat

Demokratiskt hållbart Stockholm

Valdeltagande i senaste kommunval (2014)	82,1%	 Valdeltagandet i staden som helhet ökar
Andel personer som känner sig otrygga i sitt bostadsområde (2014)	5,0%	 Andelen som känner sig otrygga i sitt bostadsområde är oförändrat sedan 2008, men ökar jämfört med 2011
Andel med god självskattad hälsa (2014)	75%	 Sedan år 2002 har den självskattade hälsan bland både män och kvinnor i Stockholms stad förbättrats
Andel av befolkningen som har mer än 500 meter till livsmedelsbutik (2015)	36%	 Det finns endast statistik för år 2010 och 2015, mellan dessa år har andelen ökat något (från 34%)

Inledning

Stockholms stads vision, Vision 2040 – Ett Stockholm för alla har ett tydligt helhetsperspektiv med social, ekologisk, ekonomisk och demokratisk hållbarhet som övergripande inriktning. För att följa om Stockholm långsiktigt utvecklas mot en hållbar stad i enlighet med visionen har denna hållbarhetsrapport tagits fram.

Stockholms stads perspektiv på hållbar utveckling kan sägas innebära att människors välbefinnande och den sociala hållbarheten sätts i centrum för samhällets utveckling. En hållbar utveckling förutsätter samtidigt att detta inte sker på bekostnad av den ekologiska hållbarheten och att ekonomin är ett verktyg och en förutsättning för hållbar utveckling. Med detta förhållningssätt betonas att de olika hållbarhetsperspektiven är beroende av varandra och ska hanteras tillsammans.

Om rapporten

Ett fåtal uppföljningsmått per hållbarhetsområde har valts ut för att på en övergripande nivå följa om utvecklingen i Stockholms stad går åt rätt håll avseende alla fyra dimensioner av hållbarhet. Antalet mått har begränsats för att skapa en översiktlig och lättillgänglig rapport. Avsikten är att följa staden som helhet, men också att studera om skillnaderna mellan stockholmarna ökar eller minskar. För att synliggöra eventuella strukturella skillnader mellan olika grupper i befolkningen följs måtten upp utifrån kön och svensk respektive utländsk bakgrund, skillnader mellan olika delar av staden analyseras också. I rapportens textavsnitt redovisas inte alla dessa analyser, utan strukturella skillnader redovisas enbart när det är särskilt relevant. Samtliga aspekter redovisas dock i en samlad översikt sist i rapporten.

Ett viktigt syfte för redovisningen är att förutom att ge en nulägesbild också visa på utvecklingen eller förändringen. Förändringen i en eller annan riktning, eller avsaknaden av förändring, är en viktig utgångspunkt för vidare prioriteringar. Analysen gör inte anspråk på att ge heltäckande beskrivning av utvecklingen, utan belyser särskilt intressanta utvecklingstendenser och behov av fördjupningar.

Redovisningen ska ses som ett komplement till årsredovisningen. Fokus i rapporten är uppföljningsmått på samhällsnivå snarare än på verksamhetsnivå. Avgränsningen mot bland annat ILS, stadens integrerade system för ledning och uppföljning, är därmed att hållbarhetsrapporten inte primärt mäter hur stadens verksamheter presterar för att målen ska nås, utan snarare effekterna för stockholmarna.

Underlaget till denna rapport

Underlaget till denna rapport är bland annat registerdata från SCB, Statistiska centralbyrån, som har bearbetats av skribenterna och av Sweco Society samt andra i rapporten angivna källor.

Vidare används underlag från stadens olika undersökningar.

- Stockholms stad genomför årligen brukarundersökningar inom olika verksamhetsområden i syfte att följa upp och utveckla verksamheterna. Resultaten tillhandahålls även invånarna för att underlätta när de ska göra ett val av utförare av en verksamhet eller insats.
- Årligen genomförs även medborgarundersökningen som skickas ut till ett antal stockholmare där de kan tycka till om stadsmiljö, kultur, idrott samt upplevelsen av trygghet och diskriminering.
- Vart tredje år sedan år 2008 genomför socialförvaltningen en trygghetsmätning, den senaste år 2014. Syftet med undersökningen är att skapa en bild av hur utsatthet för brott, ordningsstörningar och upplevelse av oro och trygghet fördelar sig över staden.
- Stockholmarnas miljövanor och attityder till olika miljöfrågor mäts i en medborgarenkät, Miljö och miljövanor i Stockholm, som görs vart tredje år sedan år 2007 av miljöförvaltningen, den senaste är från år 2013 (arbetet med år 2016 års enkät pågår).

Läsanvisning

Rapporten har inletts med en sammanfattande text och matris som översiktligt redovisar utfallet för de fyra olika dimensionerna av hållbarhet. Härfter redovisas varje hållbarhetsområde för sig med en inledande sammanfattning av vad Vision 2040 strävar mot inom respektive område. Den följs av de olika valda hållbarhetsmått och deras utveckling och bedömningar kring dessa. För att göra redovisningen av måtten mer komplett görs på slutet en samlad översikt av hållbarhetsmått avseende skillnader mellan stadsdelar samt avseende kön och härkomst.

I slutet av rapporten förs en fördjupad diskussion om behovet av ett mer utvecklat socialt investeringsperspektiv för att stärka alla hållbarhetsdimensioner.

Ett Stockholm som håller samman

Enligt stadens vision 2040 ska alla stockholmare ges möjlighet att färdas väl genom livet oavsett skilda förutsättningar. Stadens verksamheter ska arbeta med inriktningen att sociala skillnader ska utjämnas. Stockholm ska vara den bästa staden att växa upp i, med en jämlik skola och där det finns bostäder som alla har råd att efterfråga. Stockholmare ska känna trygghet i vardagen med närhet till kultur och eget skapande. Äldreomsorgen ska utföras med hög kvalitet.

95%

Andelen barn i staden som är inskrivna på förskolan 2015

Utvecklingen sedan år 2011:

Barn i förskolan

Forskningen visar att vistelse i förskolan har långsiktiga positiva effekter på barns lärande och utveckling och att dessa effekter tenderar att vara stabila under lång tid. Detta gäller kognitiva, emotionella och sociala förmågor. Förskolan har därmed positiva effekter för barns möjligheter till utbildning och försörjning senare i livet. Förskolan är särskilt viktig för barn vars föräldrar har begränsade socioekonomiska villkor och för utsatta barn. Därför väljs måttet inskrivningsgrad på förskola som ett mått på en socialt hållbar utveckling.

Hur ser utvecklingen ut?

År 2015 fanns cirka 47 000 barn i Stockholms stad i åldern 2-5 år. Av dessa var cirka 44 500 eller 95 procent inskrivna på förskolan.

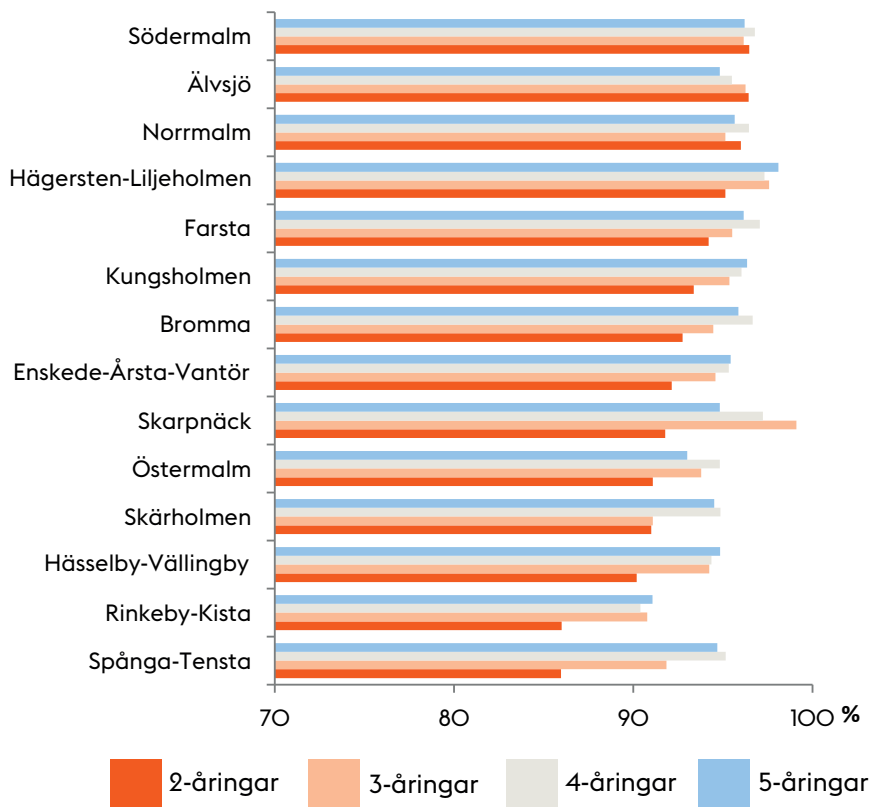
För åren 2011-2015 har förändringarna varit små, inskrivningsgraden har stegvis ökat något från knappt 94 till 95 procent.

Inskrivningsgraden för 2-5-åringar är relativt samlad för de olika åldersgrupperna, den varierar mellan 93-96 procent. För ettåringar är den betydligt lägre, 57 procent, eftersom många föräldrar fortfarande använder sin föräldraförsäkring för dessa barn. Föräldraförsäkringen gäller i cirka 16 månader. Därför har 1-åringarna exkluderats från totalmålet.

Det är ändå intressant när ettåringarna inkluderas eftersom det då är möjligt att göra jämförelser med övriga riket. Antal barn i Stockholms stad i åldern 1 till 5 år var år 2015 cirka 60 000, varav 52 000 var inskrivna på förskola eller 86 procent. Stockholms stad ligger på ungefär samma genomsnittliga nivå som hela riket samt i nivå med Malmö stad och Göteborgs stad. Variationerna mellan samtliga kommuner i riket är dock stora och ligger mellan 63 och 98 procent.

Inskrivningsgraden inom Stockholms stad varierar beroende på stadsdel. Framför allt utmärker sig vissa stadsdelar med en lägre inskrivningsgrad.

Inskrivningsgrad för 2-5-åringar, per stadsdelsområde, år 2015

Andelen barn i staden som var inskrivna på förskolan år 2015

1-åringar	57%
2-åringar	93%
3-åringar	95%
4-åringar	96%
5-åringar	95%

Källa: Stockholms stad/Bosko, SCB

Rinkeby-Kista har en tydligt lägre inskrivningsgrad för barn i samtliga åldrar. Skärholmen och Spånga-Tensta har en lägre inskrivningsgrad för yngre barn, men den ökar bland de äldre barnen. Skillnaderna mellan stadsdelar med högst respektive längst inskrivningsgrad är stora bland tvååringarna, cirka tio procentenheter. Skillnaderna är avsevärt mindre för barn i fyra-femårsåldern, där inskrivningsgraden i samtliga stadsdelsområden varierar mellan 94 och 98 procent, med undantag för Rinkeby-Kista, där den är lägre.

Slutsatser och utmaningar

- Inskrivningsgraden är generellt hög i staden, vilket den har varit sedan år 2011, ca 94-95 procent för hela gruppen 2-5-åringar.
- Andelen inskrivna barn är tydligt lägre i Rinkeby-Kista för barn i samtliga åldrar, än i stadens övriga stadsdelsområden.
- Vårdnadsbidraget avskaffades i Stockholms stad 2015. Det är intressant att följa hur detta beslut påverkar inskrivningsgraden.

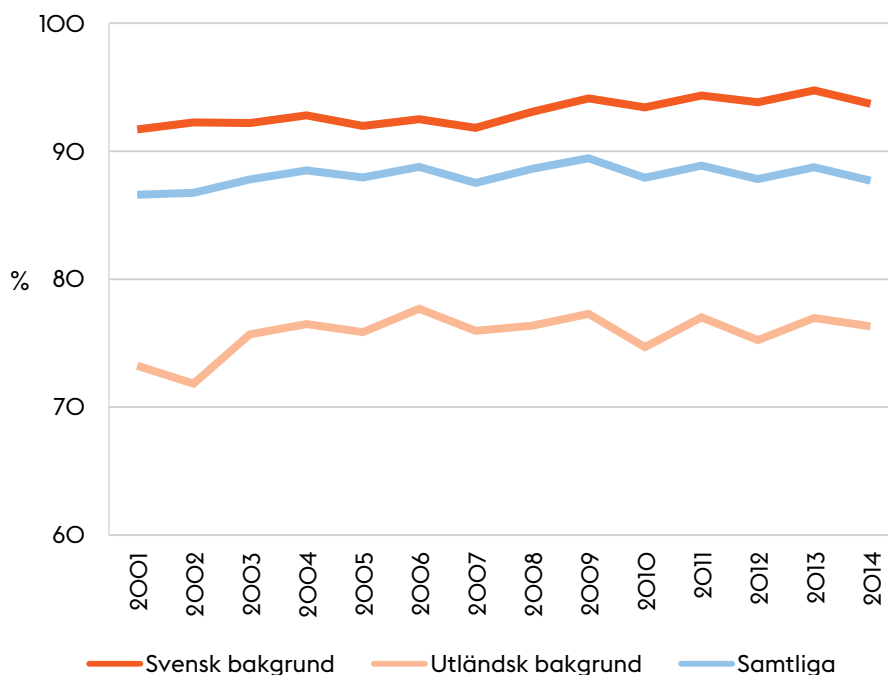
Skolresultat

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att bryta socialt utanförskap bland barn och unga. Goda skolprestationer och utbildning efter grundskolan är ett starkt skydd för barn i sårbara situationer. Det minskar sannolikheten för framtida ohälsa, kriminalitet och försörjningsproblem. En avslutad gymnasieexamen är i praktiken en miniminivå på Stockholms arbetsmarknad och är därför en viktig förutsättning för goda livsvillkor genom hela livet. En förutsättning för att nå dit är att eleverna lämnar årskurs 9 med behörighet att söka till gymnasiet, därför väljs måttet andel elever som lämnar årskurs 9 med behörighet till nationella program på gymnasiet.

Hur ser utvecklingen ut?

År 2014 lämnade ca 7 100 elever boende i Stockholms stad årskurs nio. Andelen med behörighet till nationella program på gymnasiet var 88 procent. Motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund¹ var 76 procent och med svensk bakgrund 94 procent.

Andel avgångna från årskurs 9 med behörighet till nationella program på gymnasiet, efter bakgrund

Sedan början på 2000-talet har andelen behöriga för hela gruppen legat mellan 88-90 procent, det vill säga inga stora trendförändringar.

Pojkarna har i genomsnitt en lägre andel behöriga. Skillnaderna mellan könen i hela staden har legat på mellan 0 och 2 procentenheter från och med mitten på 2000-talet och framåt.

88%

Andelen boende i staden som lämnar åk 9 med behörighet till nationella program på gymnasiet år 2014

Utvecklingen sedan 2000:

Motsvarande andel för elever som gick i en grundskola i Stockholms stad, oavsett bostadsort: 86 %

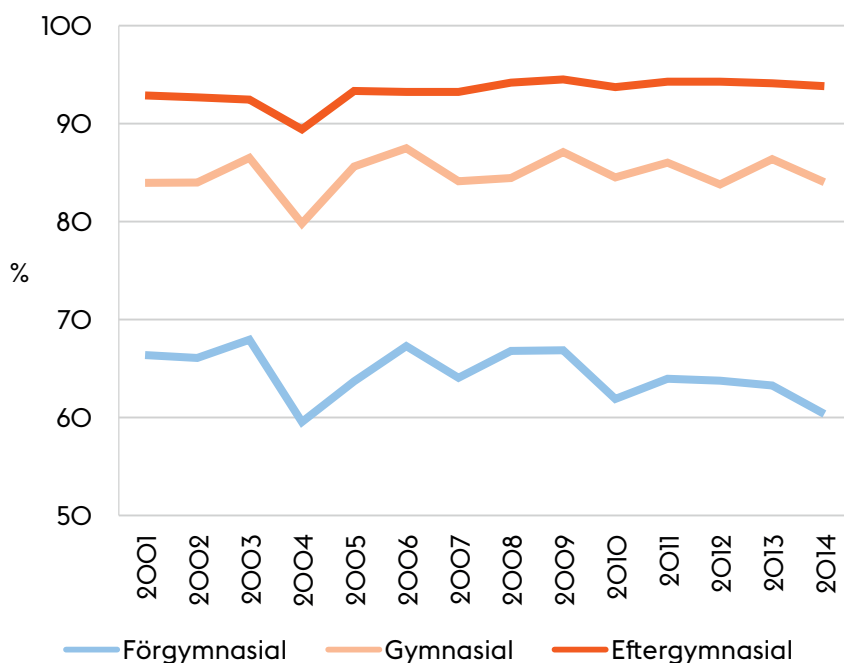
Och för elever i:
Göteborgs stad: 78 %
Malmös stad: 76 %
Hela riket: 86 %

¹) Födda utomlands eller med båda föräldrarna födda utomlands

Även de geografiska skillnaderna har varit relativt oförändrade sedan år 2000. Skolresultaten är generellt lägre i socioekonomiskt svagare områden och skillnaderna är upp till 20 procentenheter mellan det svagaste och starkaste stadsdelsområdet.

Detta mått fungerar även som en indikation på kommande generationers skolresultat. Ju högre utbildningsnivå föräldrarna har desto större sannolikhet är det att deras barn kommer att lyckas i skolan. Det finns tydliga kopplingar mellan ungas behörighet till gymnasiet och föräldrarnas utbildningsnivå.

Andel behöriga till nationella program på gymnasiet, efter föräldrarnas utbildningsnivå

Andelen behöriga bland elever vars föräldrar har högst förgymnasial utbildning har dessutom haft en negativ utveckling. Detta är den enda tydliga förändring som kan noteras över tid.

Slutsatser och utmaningar

- Andelen elever som slutar årkurs 9 med behörighet att söka till nationella program behöver öka, särskilt bland ungdomar med utländsk bakgrund och bland dem vars föräldrar har kort utbildning.
- Nivån på skolresultaten skiljer sig åt mellan stadsdelar, men skillnaderna har varit relativt oförändrade sedan år 2000.
- En tydlig förändring som kan märkas är att skolresultaten för elever vars föräldrar är kortutbildade har haft en negativ utveckling.

Andelen boende i staden som lämnar åk 9 med behörighet till nationella program på gymnasiet, per stadsdelsområde

Östermalm	96%
Norrmalm	96%
Kungsholmen	94%
Bromma	94%
Södermalm	93%
Hägersten-Liljeholmen	92%
Skarpnäck	89%
Älvsjö	89%
Farsta	88%
Hässelby-Vällingby	86%
Enskede-Årsta-Vantör	83%
Spånga-Tensta	80%
Skärholmen	77%
Rinkeby-Kista	76%

Ekonomiskt utsatta barnfamiljer

Barns och deras familjers ekonomiska situation utgör en grundläggande förutsättning för goda uppväxtvillkor. Det finns tydliga samband mellan barnfamiljers ekonomi och barns hälsa och utbildning. Barn som växer upp i ekonomisk utsatthet riskerar att som vuxna få sämre hälsa, lägre utbildningsnivå, större behov av försörjningsstöd och stå längre från arbetsmarknaden. Därför väljs måttet andelen relativt fattiga barnhushåll.²

11,4%

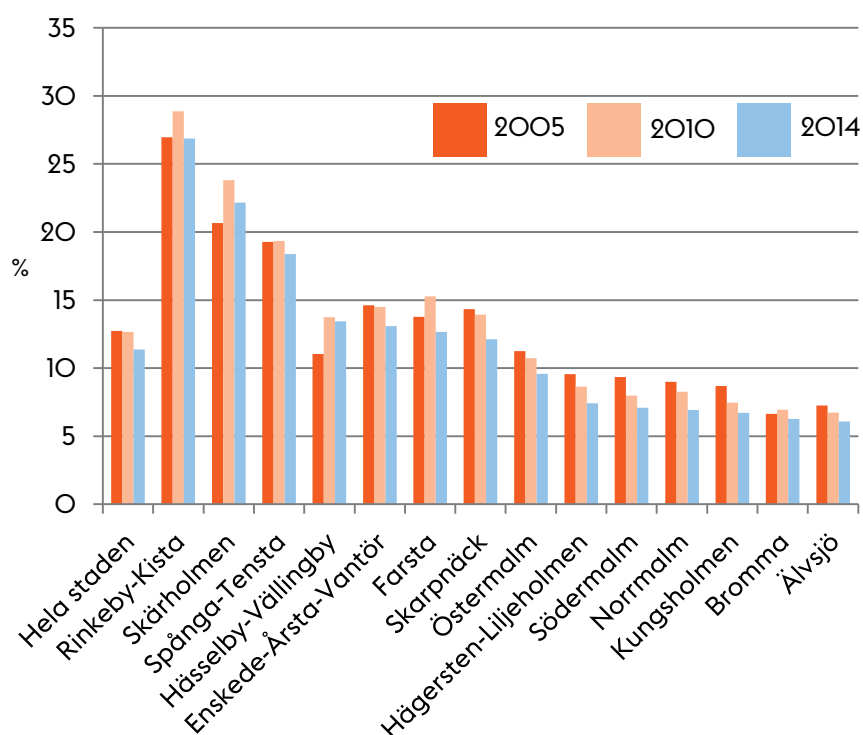
Andelen relativt fattiga barnhushåll år 2014

Hur ser utvecklingen ut?

Andelen relativt fattiga barnhushåll var 11,4 procent år 2014 i staden som helhet, vilket i antal motsvarar ungefär 15 800 barnhushåll.

Variationerna mellan stadsdelsområdena är stora. Rinkeby-Kista har den högsta andelen relativt fattiga barnhushåll medan innerstaden samt Älvsjö och Bromma, har den lägsta.

Andelen relativt fattiga barnhushåll per stadsdelsområde åren 2005, 2010 och 2014

Andelen fattiga barnhushåll minskar

Skillnaderna sedan 2005 har dock ökat mellan olika delar av staden

Stadsdelsområde 2014:

- med lägst andel: Bromma och Älvsjö 6%

- med högst andel: Rinkeby-Kista 27%

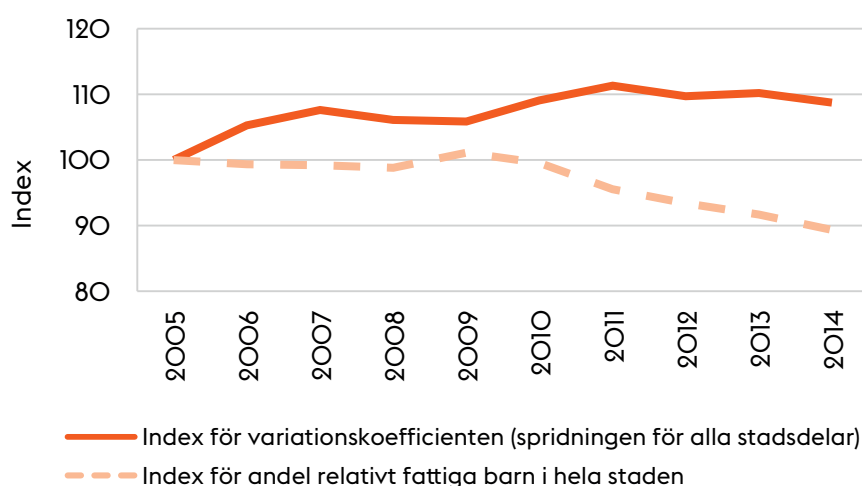
Ökningen sedan år 2005 har varit störst i de områden som redan har den högsta andelen relativt fattiga barnfamiljer medan utvecklingen är den motsatta i innerstaden och flera närförorter där andelen fattiga barnhushåll har minskat.

²⁾ Avser hushåll med hemmaboende barn som har en sammanräknad förvärvsinkomst som ligger 60 procent under stadens medianinkomst. Det är en definition som används av bland annat EU för att definiera den relativa fattigdomen.

Vid en jämförelse mellan stadsdelarna i Stockholms stad (132 stycken) ges en ännu mera tydlig bild av utvecklingen över tid. Andelen relativt fattiga barnhushåll var som högst år 2009, men sedan år 2010 har trenden för hela staden gått i en positiv riktning och minskat kraftigt, vilket framgår av diagrammet (streckad orange linje).

Däremot har skillnaderna mellan de olika stadsdelarna ökat sedan år 2005, även om det skett en viss minskning de senaste åren, vilket kan läsas ut av den så kallade variationskoefficienten i diagrammet (orange heldragen linje).

Index över andel relativt fattiga barn samt spridningsmått som mäter skillnader mellan stadsdelar åren 2005-2014

Högst andel relativt fattiga barnhushåll finns i stadsdelarna Rinkeby (40 procent), följt av Tensta (33 procent), Rågsved (29 procent) och Husby (28 procent). Lägst andel relativt fattiga barnhushåll år 2014 återfinns i stadsdelar i Bromma (ca 1 procent).

Rädda Barnens definition av barnfattigdom mäter hur många barn som lever i hushåll som hamnar under en absolut fattigdomsgräns, utan hänsyn till inkomstspridningen. År 2013 var det i Stockholms stad 12,3 procent. Även detta mått visar att utvecklingen det senaste decenniet varit positiv men att det finns stora skillnader mellan olika delar av staden och att dessa skillnader ökar.

Slutsatser och utmaningar

- Den totala andelen relativt fattiga barnhushåll har minskat i staden. En anledning kan vara den goda utvecklingen på Stockholms arbetsmarknad under senare år.
- Däremot är skillnaderna mellan barns ekonomiska förutsättningar i olika delar av staden stora och dessa skillnader har ökat.

Tolkning av variationskoefficienten:

Ett indexvärde på 110 innebär att skillnaderna ökat med 10 procent. Ett indexvärde på 90 innebär att skillnaderna minskat med 10 procent jämfört med basåret.

Index för hela staden visar utvecklingen över tid för måttet jämfört med basåret (2005=100). Ett indexvärde på exempelvis 90 innebär en minskning på 10 procent.

Svar på frågan:
Har du på din
fritid tillgång
till meningsfulla
aktiviteter?
år 2016

Åk 5: 87%

Åk 8: 75%

**Gymnasiet:
68%**

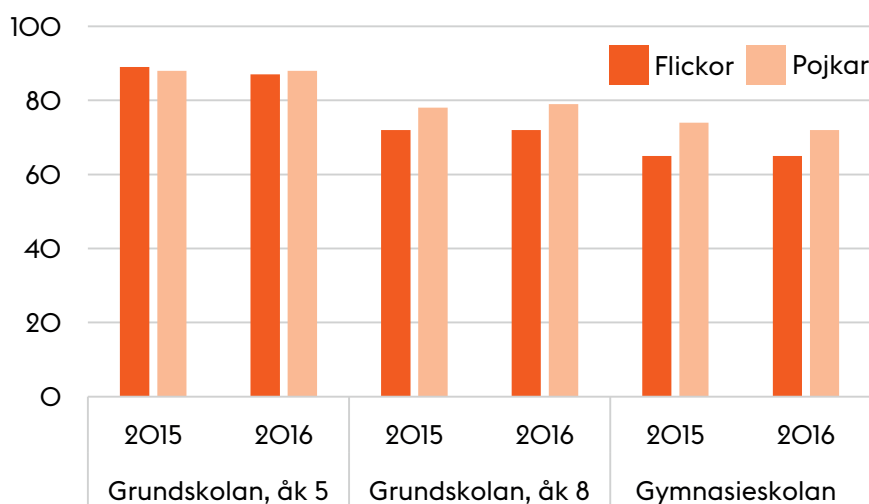
Ungdomars fritid

Goda föräldrarelationer och skolprestationer är grunden för en god utveckling hos barn och unga. Fritiden är ett viktigt komplement och ibland en kompensation för unga som har svårigheter i andra sammanhang. Fritiden kan bidra till en positiv utveckling genom delaktighet, utveckling av identitet, social kompetens och problemlösningsförmåga, bekräftelse, stärkt självkänsla och betydelsefulla relationer till vuxna utanför familjen. Därför har följande mått valts för att mäta en socialt hållbar utveckling: andelen ungdomar som anser sig ha meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter kompetterat med deltagare i idrottsföreningar.

Hur ser utvecklingen ut?

I stadens brukarundersökningar har frågor ställts om ungdomars fritid de senaste åren. I årskurs 5 tycker 87 procent av de svarande att man har god tillgång till meningsfulla aktiviteter på sin fritid. För årskurs 8 är motsvarande andel 75 procent och i gymnasieskolan 68 procent. Andelen sjunker således med stigande ålder. Uppdelat på flickor och pojkar visar svaren att flickor har en något lägre andel positiva svar i de högre åldrarna, vilket framgår av diagrammet.

Andel positiva svar på frågan om man på sin fritid upplever att man har tillgång till meningsfulla aktiviteter, uppdelat på årskurs för åren 2015-2016

Källa: Stockholms stads Brukarundersökning

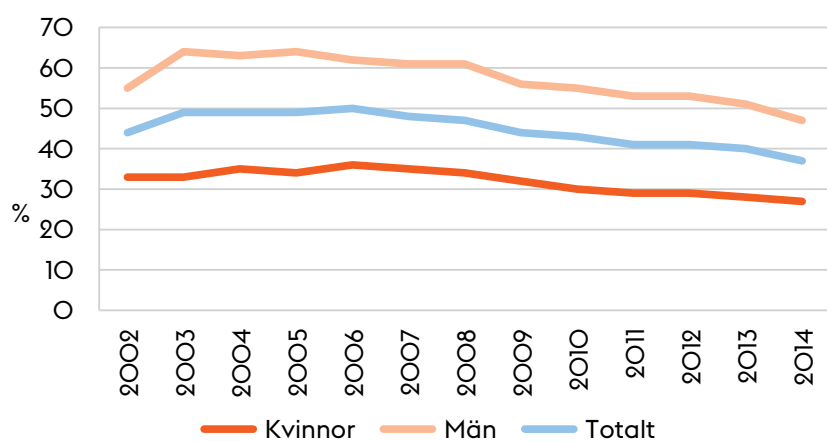
En förklaring till sjunkande andel positiva svar med stigande ålder kan vara att deltagandet i föreningsliv och kulturskola också sjunker med stigande ålder. Barn börjar delta i föreningsliv i allt lägre åldrar samtidigt som forskning³ visar att barn och ungdomar i allt tidigare åldrar

³) Segrar föreningslivet? En studie av föreningslivet bland barn och unga under 30 år, Idrottsförvaltningen (2014)

tröttnar på att delta i organiserade verksamheter på fritiden och vill ha mera fria aktiviteter. Samtidigt ökar specialiseringen i många idrottsföreningar i takt med barnens stigande ålder. De som bara vill delta då och då får allt svårare att finna en plats i en idrottsförening. Att flickor har en lägre andel positiva svar ligger i linje med ett lägre deltagande i föreningsidrott.

Barn och ungdomars deltagande i idrottsföreningar har minskat generellt över tid. År 2014 deltog 47 procent av pojkarna och 27 procent av flickorna i åldrarna 7-20 år i Stockholms stad i en idrottsförening. Samtidigt har deltagande i föreningslivet minskat generellt i alla åldrar och andra möjligheter till fritidssysselsättningar har ökat.

Deltagartillfällena i idrottsföreningar i staden, antal per invånare i åldern 7-20 år för perioden 2002-2014

Källa: Riksidrottsförbundet/Kolada (SKL)

I rapporten ”Skillnadernas Stockholm” redovisades stora skillnader av ungdomars deltagande i idrottsföreningar mellan olika delar av staden samt beroende på ålder och kön. Forskning⁴ om ungas livsstil visar att ungdomar i så kallade lågstatusområden i mycket lägre utsträckning deltar i föreningar och i kulturskolan. Detta samtidigt som de i minst lika stor eller till och med i högre utsträckning anger att de vill delta i fritidsaktiviteter, vilket särskilt gäller flickor.

Slutsatser och utmaningar

- Andelen ungdomar som anser sig ha tillgång till meningsfulla aktiviteter på sin fritid eller deltar i en idrottsförening minskar med stigande ålder och minskningen är något större för flickor.
- Idrottsföreningar behöver erbjuda träningsmöjligheter för alla ungdomar oavsett förmåga och träningsnivå. En bättre tillgång till fritidsgårdar, bibliotek och idrottsaktiviteter m.m. utanför föreningslivet kan kompensera för bristande deltagande i föreningar och kulturskola.

4) Ungas livsstil i låg- och högstatusområden, Idrottsförvaltningen (2014)

Deltagande i idrottsföreningar 7-20 åringar, år 2014

Pojkar: 47%
Flickor: 27%
Totalt: 37%

Deltagande i idrottsföreningar har minskat sedan 2002

Boende

En viktig boendefråga är trångboddheten som även berör integrations- och välfärdsområdena. Forskning har visat att barn från trångbodda hem presterar sämre i skolan då de har svårt att hitta ro och avskildhet och möjligheter till läsläsning. Förutom praktiska problem innebär trångboddheten en långvarig stressfaktor som är påfrestande för både barn och vuxna och kan leda till såväl fysiska som psykiska besvär. Trångboddhet drabbar framförallt hushåll i de lägre inkomstgrupperna. Därför har måttet trångboddhet för barnfamiljer valts, kompletterat med antalet påbörjade bostäder.

Hur ser utvecklingen ut?

Problem med trångboddhet för barnfamiljer är betydligt mer påtagligt i Stockholms stad än i riket i stort. Nedan mäts trångboddheten som norm 2⁵. Det innebär två boende per rum, kök och vardagsrum oräknat. Det innebär i praktiken att exempelvis en tvåbarnsfamilj bör bo i minst en trerumslägenhet för att inte anses vara trångbodd. Det finns sannolikt betydande mörkertal på grund av att människor t.ex. kan bo olovligt i andra hand. Det finns dock ingen tillförlitlig statistik avseende detta.

Andel trångbodda barnfamiljer enligt norm 2 i flerbo- stadshus i Stockholms stad och i riket⁶

STOCKHOLMS STAD	År	Andel i procent
	2015	32,1
	2014	32,1
	2012	31,5
RIKET	2015	7,6

Som framgår av tabellerna ovan är skillnaderna stora mellan andelen trångbodda barnfamiljer i staden och i riket. Det avspeglar i huvudsak bostadsbristen i Stockholms stad jämfört med riket i övrigt.

Trångboddheten är som högst bland barnfamiljer i stadsdelsområdet Rinkeby-Kista (48 procent), följt av Spånga-Tensta (46 procent) och Skärholmen (41 procent). Trångboddheten är generellt lägst på Östermalm, där andelen trångbodda barnfamiljer är 23 procent. Men det finns också trångbodda barnfamiljer i innerstaden som delvis hänger samman med att dessa väljer att bo kvar trots att de har ekonomiska möjligheter att efterfråga ett större boende i andra delar av Stockholm. Skillnaderna i trångboddhet har ökat något mellan stadens stadsdelsområden under perioden 2012-2015. Enligt SCB är också trångboddheten större bland utrikesfödda, och i synnerhet bland dem som är födda utanför Europa⁶.

5) Det finns även en norm 3 där varje barn ska ha ett eget rum, i övrigt som norm 2. Norm 2 används p.g.a. bättre registerkvalitet än norm 3

6) Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC), 2014-2015

32%

Andel trångbodda familjer i staden år 2015

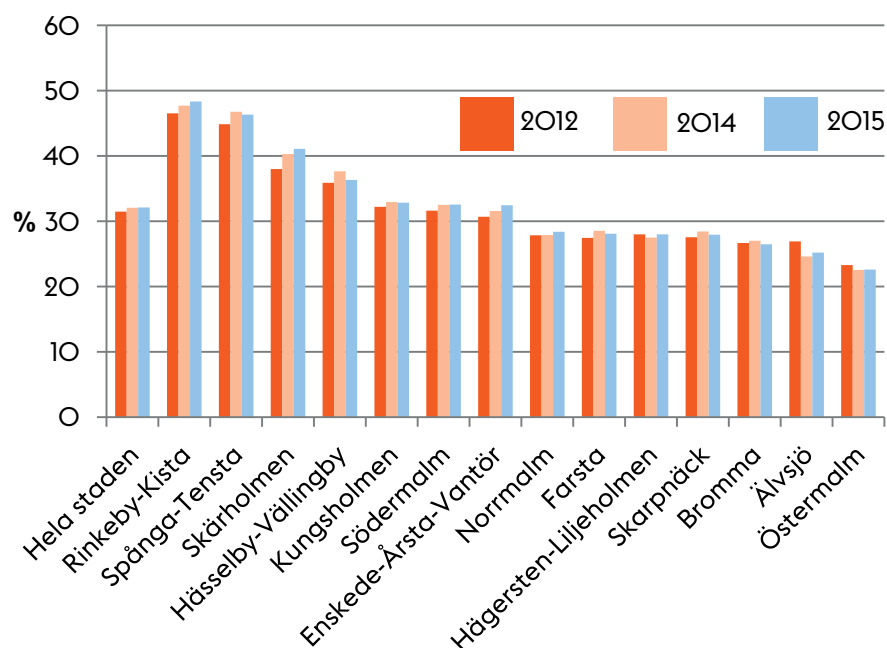
Utvecklingen sedan år 2010:

Svag försämring

Skillnaderna sedan år 2012 har ökat svagt

Andel trångbodda barnfamiljer i flerbostadshus enligt norm 2, per stadsdelsområde åren 2012, 2014 och 2015

Källa: SCB, beräkningar av Sweco

Grundläggande för att kunna komma tillrätta med bostadsbristen är en fortsatt hög nivå på bostadsbyggandet. Det mest närliggande målet för Stockholms stad är 40 000 nya bostäder under åren 2014-2020. Av tabellen nedan framgår att antalet påbörjade bostäder ligger väl i linje med uppsatta mål för periodens tre första år. Även i Stockholmsregionen som helhet är bostadsbyggandet rekordhøgt.

Antal påbörjade bostäder i Stockholms stad, mål och utfall åren 2014-2016

	2014	2015	2016
Påbörjade bostäder	4 729	5 779	7 150
Mål	5 000	5 000	6 000

Slutsatser och utmaningar

- Skillnaderna i trångboddhet för barnfamiljer har ökat något mellan stadens stadsdelsområden under perioden 2012-2015.
- Trångboddheten påverkar alla i vardagen och kan leda till att förutsättningarna för barnen att klara skolan ser olika ut.
- Antalet påbörjade bostäder ligger väl i linje med målet om 40 000 nya lägenheter till år 2020, men bostadsbyggandet behöver en fortsatt mycket hög takt för att minska bostadsbristen.

Jämförelser av trångboddheten i flerfamiljshus mellan stadsdelar:

Høgst: Fredhäll, Husby och Rinkeby (53%), Åkeshov (47%) och Reimersholme-Långholmen (46%)

Løgst: Älvsjö (8%), Liseberg (12%) och Alvik (15%)

Metallförpackningar

aga
22

Ett klimatsmart Stockholm

Vision 2040 bygger på principen om att staden växer med människan som utgångspunkt och med respekt för naturens gränser utan att äventyra förutsättningarna för framtida generationer. Visionen är en målbild för hållbart byggande och boende, miljövänlig livsstil, klimatsmarta transporter samt ren och vacker storstadsmiljö.

2,5 ton per capita

Utsläpp av
växthusgaser år
2015

Utvecklingen
sedan år 1990:

Utsläppen har
minskat både totalt
och per invånare
sedan 1990

Utsläpp av växthusgaser

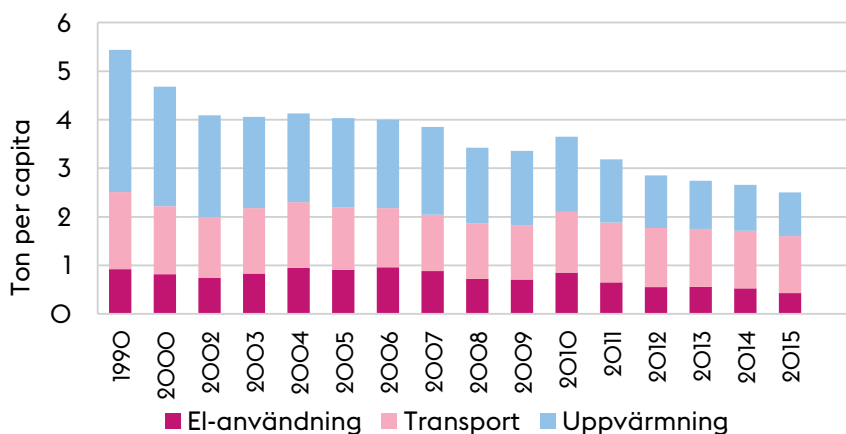
Utsläpp av växthusgaser bidrar till klimatförändringar som ger globala miljöproblem och som också kan ge betydande lokala konsekvenser. För Sveriges och Stockholms del kan det bland annat medföra stigande medeltemperatur, ökad nederbörd och stigande havsnivåer med risk för översvämningar. Detta kan i sin tur leda till skador på människor, miljö, egendom samt samhällets funktionalitet i stort. Omställningen till ett klimatanpassat samhälle kan medföra stora kostnader, både i det förebyggande arbetet men även för att återställa det som eventuellt kan komma att skadas. Därför väljs utsläpp av växthusgaser som ett mått på en ekologiskt hållbar utveckling.

Hur ser utvecklingen ut?

Utsläpp av växthusgaser inom Stockholms geografiska område omfattar utsläpp från uppvärmning, elanvändning och transporter. Beräkningarna omfattar utsläpp av koldioxid, metan och dikväveoxid och redovisas i koldioxidekvivalenter (CO₂e) per person. Utsläpp från elanvändningen beräknas med utsläppsvärden för nordisk produktionsmix. Utsläppen från stockholmarnas resor utanför kommungränsen ingår inte, inte heller utsläpp från varor och livsmedel som stockholmarna konsumerar.

Utsläppen har minskat både reellt och per invånare sedan 1990, då beräkningarna inleddes. Utsläppen från uppvärmning, elanvändning samt bränslen till transporter har minskat med 37 procent till och med 2015. Per invånare har utsläppen minskat med 54 procent under samma period, från 5,4 till 2,5 ton koldioxidekvivalenter. Den största utsläppsminskningen har skett inom sektorn uppvärmning av byggnader, där utsläppen mer än halverats sedan 1990. Användningen av el och gas har minskat något, medan utsläppen från transportsektorn totalt sett varit i stort sett oförändrade de senaste 25 åren samt haft den minsta förändringen räknat per invånare.

Utsläpp av växthusgaser per invånare, uppdelat på utsläppskälla för åren 1990-2015

Källa: Miljöförvaltningen

Värt att nämna är dock att de konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen är högre än de utsläpp som sker inom landets gränser (produktionsbaserade utsläpp). I Sverige uppskattas denna nivå vara 10,8 ton per invånare år 2013.⁷ Denna nivå har knappt minskat de senaste 20 åren.

Tyvärr saknas data för Stockholms stads konsumtionsbaserade utsläpp över tid. I en rapport från Stockholm Environment Institute uppskattades denna nivå ligga på strax under 16 ton per capita år 2004 i Stockholm.⁸ Detta är alltså betydligt högre än de produktionsbaserade utsläppen, som samma år var 4,1 ton i Stockholm.

Slutsatser och utmaningar

- Utsläppen av växthusgaser minskar totalt men utsläppen från transportsektorn har varit i stort sett oförändrade de senaste 25 åren. För att nå målet om en fossilbränslefritt Stockholm år 2040 krävs stora förändringar i transportsystemen och i stockholmarnas resval.
- Utsläppen per invånare minskar vilket betyder att resurserna används mer effektivt av fler personer.
- Stockholmarnas påverkan på miljön genom sin konsumtion kan antas ligga på en högre nivå än de produktionsbaserade utsläppen. Människors livsstil behöver påverkas så att det blir mer attraktivt att leva på ett sätt som i mindre utsträckning har en negativ miljöpåverkan.

7) Källa: Naturvårdsverket

8) Global miljöpåverkan och lokala fotavtryck - analys av fyra svenska kommuners totala konsumtion. Seminarieriet: Vägval för klimaträttvisa

Bilkörande sedan år 2008:

Positiv
utveckling

Bilkörande sedan år 2014:

Negativ
utveckling

Bilåkning

Vägtrafiken är en av stadens största utmaningar utifrån såväl ett klimat- och hälsoperspektiv som för framkomligheten och trivseln i staden. Vägtrafiken står för ungefär två tredjedelar av kväveoxidutsläppen, 40 procent av klimatutsläppen, och 90 procent av utsläppen av partiklar i Stockholm. Vidare utgör vägtrafiken en källa till buller.

Ett välfungerande, klimatsmart och tillgängligt trafiksystem är en nyckelfaktor för alla dimensioner inom hållbar utveckling. Hur vi kan ta oss från en punkt till en annan är avgörande för möjligheterna att välja arbete, utbildning och fritidsaktiviteter.

Stockholm ska vara en tillgänglig, tät, grön och funktionsblandad stad där gång-, cykel- och kollektivtrafik utgör grunden i trafiksystemet. Det bidrar till en ren och hållbar stadsmiljö och skapar mer jämlika förutsättningar för resande i staden. Resandet med bil behöver däremot minska till förmån för övriga trafikslag. Därför väljs måttet antal körda mil med bil per invånare.

Hur ser utvecklingen ut?

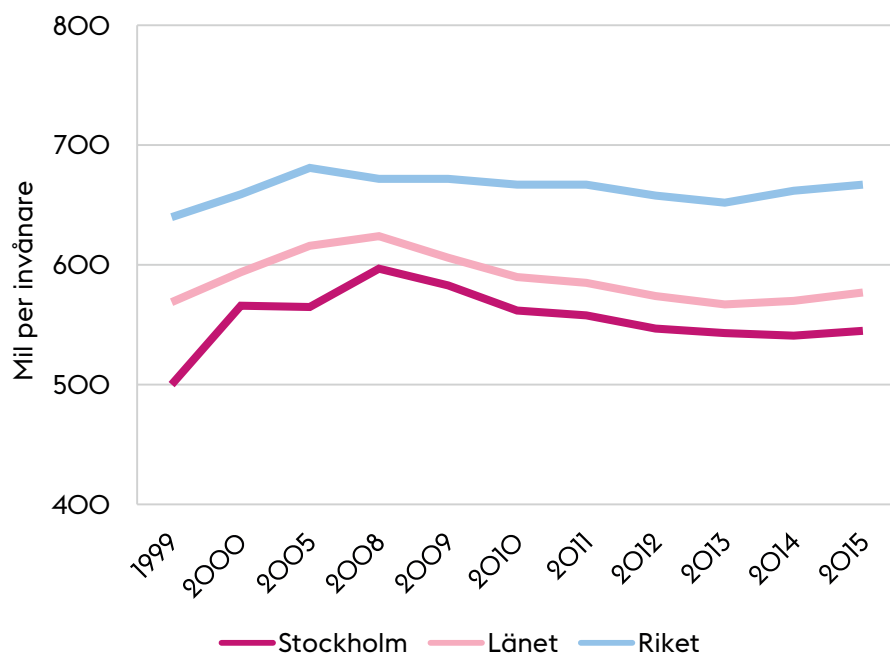
Det valda måttet visar stockholmarnas körsträckor med bil per invånare. Även resor utanför kommunen ingår. Uppgifterna baseras på bilar- nas mätarställningar som registrerats av Svensk bilprovning.

Stadens ambition är att minska antalet körda kilometer med fordon i enlighet med stadens miljöprogram 2016-2019. Som framgått tidigare har utsläppen av växthusgaser från transportsektorn per invånare minskat över ett antal år, bl.a. beroende på en ökad användning av förnyelsebara bränslen. Utsläppen från transportsektorn totalt sett har dock varit oförändrade de senaste 25 åren.

Stockholmarnas bilresande per invånare minskade mellan åren 2008-2014, för att återigen öka något år 2015. Samma trend gäller även länet och för riket, där en ökning skett sedan år 2013. Den tidigare minskningen berodde sannolikt bland annat på ett ökat bensinpris. Mellan år 2005 och 2012 steg bensinpriset med ca 2,5 kr per liter⁹ (fast pris, beräknad med KPI), vilket har en påverkan på invånarnas val av bil och transportbeteende. Därefter har bensinpriset sjunkit något vilket, i kombination med det senaste årets starka konjunktur, sannolikt bidragit till att bilåkandet per invånare återigen har ökat.

9) Källa: Svenska Petroleum & Biodrivmedelinstitutets hemsida

Antal körda mil med bil i genomsnitt per invånare, åren 1999-2015

Källa: SCB/Transportstyrelsen/rus

Stockholmarnas bilresande är mindre än snittet för riket till följd av en väl utbyggd kollektivtrafik. Invånarna i Stockholms stad kör även bil i mindre utsträckning jämfört med invånarna i övriga länet, vilket också är en följd av kollektivtrafikens utbyggnad och en större täthet i regionens kärna.

För att minska invånarnas behov av bilåkning ytterligare behövs en fortsatt utbyggnad av kollektivtrafiken i kombination med åtgärder som premierar användningen av energieffektiva trafikslag. Vidare kan en förtätning av staden, minskade kapacitetsbehov och markanspråk för biltrafik och parkering minska trängslen och behovet av utbyggnad av vägar och gator för biltrafik. Samtidigt blir samhällsservicen effektivare och bättre med kortare avstånd.

Slutsatser och utmaningar

- Antalet körda mil med bil per invånare har ökat något i staden mellan åren 2014 och 2015.
- Både privatpersoner och företag behöver påverkas till att göra bättre miljöval i form av fordon och drivmedel.
- Människors behov av bilåkning kan minskas genom en stadsplanering som gynnar användningen av kollektivtrafik och ger en ökad närhet till arbetsplatser och lokal service.

86%

Andel
badvattenprov
utan
anmärkning år
2016

Utveckling
sedan 20 år:

Svagt
positiv

Vattenkvalitet

Stockholm är en stad på vattnet - sjöar och vattendrag hör till Stockholms stadslandskap. God vattenkvalitet är en förutsättning för stockholmarnas livskvalitet och hälsa. Den är också av stor betydelse för djur- och växtliv, biologisk mångfald och en hållbar utveckling. Dammar och våtmarker bidrar till att rena vatten från näringsämnen och en del föroreningar. Möjligheter till rekreations- och friluftsliv avspeglar hur stockholmarna kan använda Stockholms vatten. Därför har mätning av badvattenkvaliteten valts som mått.

Hur ser utvecklingen ut?

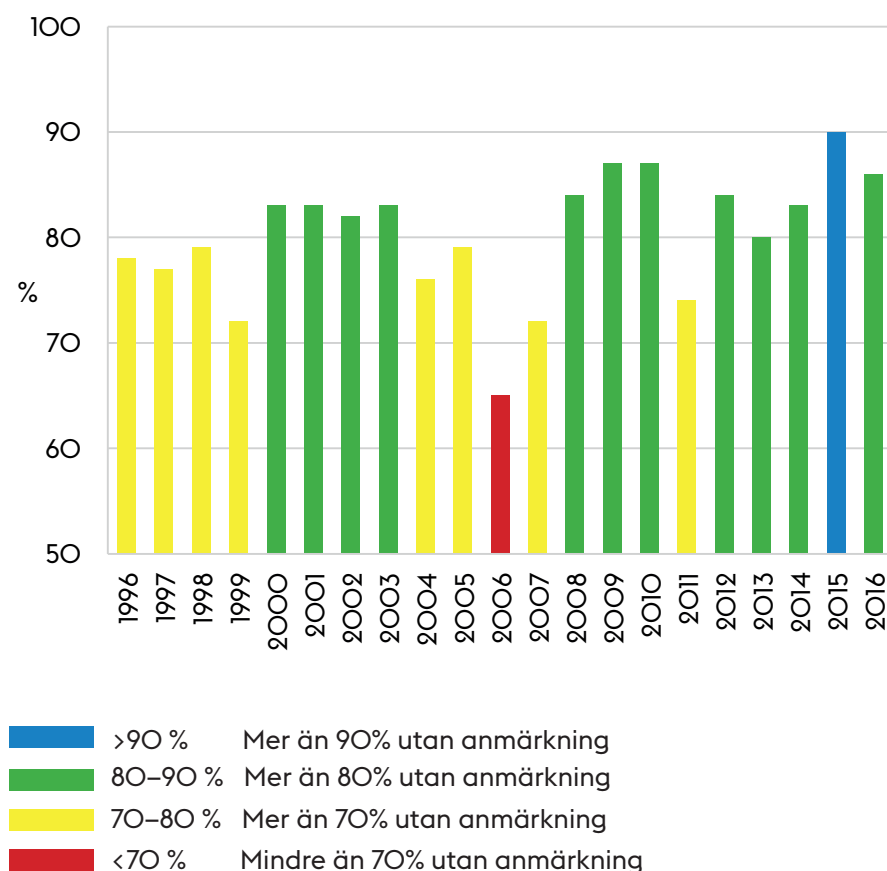
Badvattenkvaliteten vid Stockholms samtliga 31 officiella strandbad kontrolleras regelbundet enligt vissa regler av miljöförvaltningen eller stadsdelsförvaltningarna och har en skyltning på plats som visar kvaliteten på badvattnet. Beroende på hur hög bakteriehalten är bedöms vattnet antingen som tjänligt, tjänligt med anmärkning eller otjänligt. Även förekomst av alger kontrolleras.

Av Stockholms strandbad klassas 18 som EU-bad då de i genomsnitt har fler än 200 badande per dag, de mäts och kontrolleras dock på samma sätt som övriga badplatser.

I allmänhet är badvattnet vid Stockholms strandbad av god kvalitet från hygienisk synpunkt. Provtagningsresultaten för 2016 års badsäsong visar en försämring jämfört med år 2015, ett år som dock hade de bästa värdena sedan mätningarna startades. Av de totalt 259 prover som togs vid stadens strandbad under sommaren 2016 visade åtta prover otjänligt resultat. Antalet prover som visade resultatet "tjänligt med anmärkning" var 28 stycken, vilket utgör nio procent av alla tagna prover. Totalt sett var 86 procent av proverna tjänliga utan anmärkning, vilket är en av de högsta noteringarna hittills.

Värdena har varierat över tiden och kan påverkas för ett enskilt år av hur vädret varit eftersom vissa väderförhållanden är mera gynnsamma för badvattnets kvalitet. Generellt kan dock en svag förbättring märkas och sedan år 2008 har det endast ett år varit lägre än 80 procent prover utan anmärkning.

Andel badvattenprov utan anmärkning 1996-2016

Källa: Miljöförvaltningen

Utöver badvattenkvaliteten mäts den *generella vattenkvaliteten i Stockholm*, vilken fortfarande präglas av övergödning och förhöjda halter av miljögifter.¹⁰ Enligt EU:s vattendirektiv ska Stockholms samtliga så kallade ytvattenförekomster uppnå god status. Stockholm har till år 2021 på sig att nå dit. Enligt länsstyrelsens bedömning för år 2015 når endast 25 procent av dessa upp till en godkänd nivå. Åtgärder med positiva effekter har genomförts både i sjöar, vattendrag samt i tillrinnande vatten från närområdet, men det kvarstår fortfarande mycket arbete innan miljökvalitetsnormerna för vatten kan uppnås.

Slutsatser och utmaningar

- Stockholm har en generellt god kvalitet på vattnet vid sina strandbad och utvecklingen är något positiv
- Den *generella vattenkvaliteten i Stockholm* präglas dock fortfarande av övergödning och förhöjda halter av miljögifter.

¹⁰ Källa: Miljön i Stockholm 2015 – tillstånd och utveckling.

Godkända miljökvalitetsnormer enligt EU:s vattendirektiv uppnåddes ej under år 2015 i tillräcklig omfattning

85%

Andel invånare som är nöjda med tillgången till parker och naturområden i sin stadsdel år 2013

Motsvarande siffra för
år 2004: 86 %
år 2007: 86 %
år 2010: 84 %

Tillgång till parker och natur

Stadens grönområden är viktiga på flera olika sätt. De bidrar med ekosystemtjänster vilka har en förmåga att dämpa effekterna av klimatförändringen. Vidare gynnar stadens park- och naturområden den biologiska mångfalden och ger stockholmarna en vacker livsmiljö. Områden för lek, naturupplevelser och motion är viktiga för trivsel och välbefinnande och har en viktig funktion som mötesplatser. Samtidigt ökar trycket på parker och naturområden i en stad med allt fler invånare. Därför mäts andelen invånare som är nöjda med tillgången till parker och naturområden i sin stadsdel.

Hur ser utvecklingen ut?

Stadens undersökning riktad till medborgarna om miljö och miljövanor visar att stockholmarna har ett stort intresse för miljöfrågor men också specifikt för att vistas utomhus i parker och naturområden.

Av den senast redovisade enkäten år 2013 framgår att en majoritet, 85 procent, anser sig vara mycket eller ganska nöjd med tillgången till parker och natur i den egna stadsdelen. Motsvarande år 2004 var 86 procent.

Mellan år 2004 och 2013 har befolkningen samtidigt ökat med 133 000 personer och det har byggts nästan 36 000 nya lägenheter. Av den mark som tagits i anspråk för detta är nära 60 procent tidigare exploaterad mark och drygt 40 procent tidigare grönmärkt, vilket framgår av statistik från Stockholms stadsbyggnadskontor.

Staden har därmed lyckats väl med att ge invånarna fortsatt god tillgång till parker och naturmark, delvis till följd av strategin att omvandla redan hårdgjord mark till nya bostadsområden men också genom att kompensera ny bebyggelse med ökad kvalitet på kvarvarande grönområden.

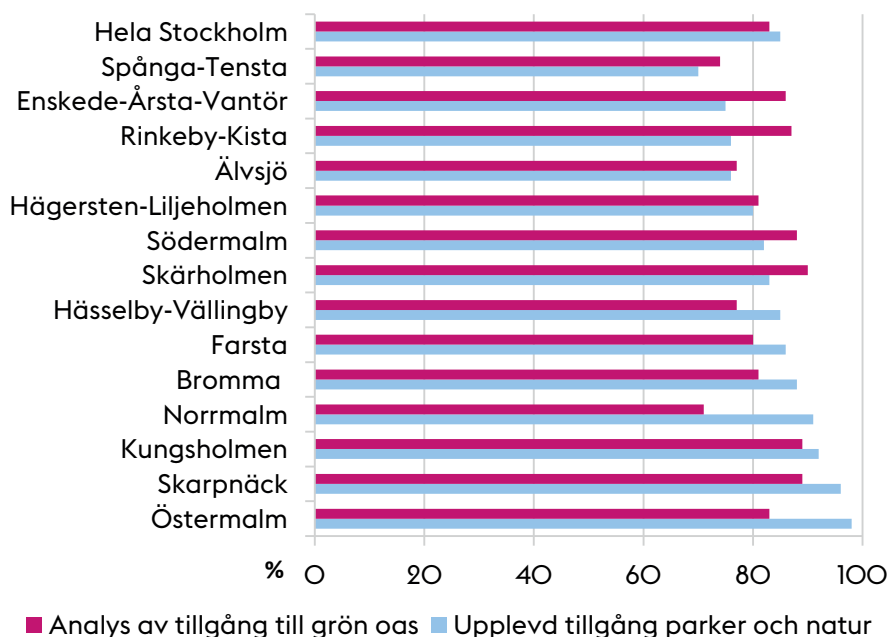
Även tillgängligheten till stadens strandlinje har ökat. Idag är 82 procent av stadens 18 mil långa strandlinje tillgänglig eller framkomlig för allmänheten (78 procent år 1973 och 1993).

Stockholmarnas tillgång till parker och naturområden framgår också av den analys av park- och naturtillgång som gjorts i Stockholms stad år 2014. I den har mätningar gjorts av det *faktiska* gångavståndet från en bostadsadress till en grönyta som inte används för bebyggelse eller transport (grön oas).¹¹ Av den framgår att 83 procent av stockholmarna når en grön oas inom 200 meter

11) Rekreation av park- och naturtillgången i Stockholm, Spacescape 2015

Vid en jämförelse mellan den upplevda (från enkäten) och den faktiska tillgången till grönområden är siffrorna således ganska lika för hela staden men däremot finns skillnader inom och mellan områden.

Andel invånare med en faktisk tillgång till en grön oas inom 200 meter (röd stapel) samt andel invånare som upplever sig nöjda med tillgången till parker och naturområden (blå stapel)

Högst värden avseende upplevd tillgång finns i Skarpnäck samt i innerstadsdelarna Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm. De två sistnämnda har dock en faktisk lägre tillgång till gröna oaser än genomsnittet medan Skarpnäck, med god tillgång till Nackareservatet, och det parktäta Kungsholmen också har höga faktiska värden.

Lägst värden avseende upplevd tillgång finns i stadsdelsområdena kring Järvafältet och samt i Älvsjö och Enskede-Årsta-Vantör. Men i flera av dessa områden (Rinkeby-Kista, E-Å-V) är den faktiska/uppmätta tillgången till gröna oaser betydligt högre än den upplevda. Även i Skärholmen och Södermalm finns en tydlig sådan skillnad. En tolkning av detta är att grönyrtornas kvalitet och innehåll har betydelse för om stockholmarna upplever sig ha god tillgång eller inte.

Slutsatser och utmaningar

- Stockholmarnas tillgång till naturområden och parker är generellt god.
- Mellan åren 2004 och 2013 har andelen invånare som är nöjda med tillgången till park- och naturområden ändrats mycket lite trots en stark befolkningsökning och ökat bostadsbyggande.
- Det finns tydliga skillnader mellan olika delar av staden avseende upplevd och faktisk tillgång till parker och naturområden.

Frågan i andra städers stads-miljöenkäter

I Malmö stad anser sig 81 % av malmöborna ha god tillgänglighet till parker och grönområden i den egna stadsdelen (2014)

I Göteborgs stad redovisas svaren på en tiogradig skala där 10 är mest nöjd och 1 är inte alls nöjd. Medelvärdet av svaren: 7,4 (2014)

Ekonomiskt hållbart Stockholm

Enligt vision 2040 ska Stockholm vara en attraktiv, konkurrenskraftig och kunskapsintensiv storstadsregion med en god ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. Den ekonomiska tillväxten är en förutsättning för ökat välstånd och investeringar i både samhällsservice och en bättre miljö. Arbetsmarknaden i Stockholm ska vara välfungerande och skapa en hög sysselsättning bland befolkningen.

78,1%

Förvärvs-
frekvensen i
Stockholms stad
(20-64 år) år
2014

Förvärvs-
frekvensen
ökar

Jämförelser:

Stockholms län	78,8%
Riket	77,3%
Göteborg	73,2%
Malmö	64,7%

Förvärvsfrekvensen skiljer sig dock mycket mellan:

Utrikes födda	64%
Inrikes födda	84%
Eftergymnasial utbildning	84%
Gymnasial utbildning	78%
Förgymnasial utbildning	58%

Sedan 2010 minskar skillnaderna mellan inrikes och utrikes födda.

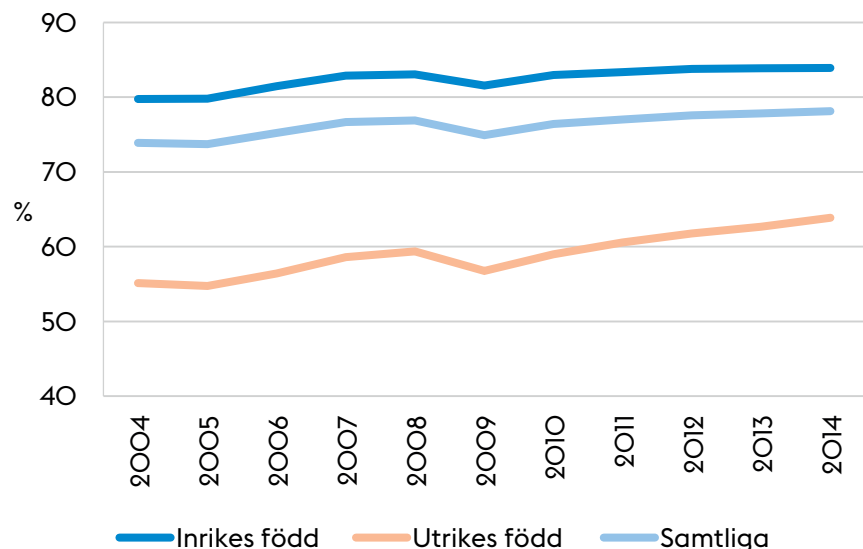
Förvärvsarbetande

Sysselsättningen är central för bedömningen av en regions konkurrenskraft och livskraft och att en hög andel av befolkningen har ett arbete är viktigt för både social och ekonomisk hållbarhet. Ett förvärvsarbete med rimliga anställningsvillkor är en av de viktigaste faktorerna för en god hälsa för alla familjemedlemmar. Därför mäts andelen förvärvsarbetade som ett mått på en ekonomiskt hållbar utveckling.

Hur ser utvecklingen ut?

Andelen förvärvsarbetande har ökat i Stockholms stad under perioden 1994-2014. Förvärvsfrekvensen var 78,1 procent år 2014, vilket är den högsta noteringen sedan början på 1990-talet innan krisen. Samtidigt är skillnaden mellan inrikes och utrikes födda mycket stor; (84 resp. 64 procent) en skillnad på 20 procentenheter. Sverige är ett av de länder i Europa som har högst förvärvsfrekvens, men det är också det land som har störst skillnader mellan inrikes och utrikes födda.¹²

Andel förvärvsarbetande i befolkningen 20-64 år, efter födelseland för åren 2004-2014

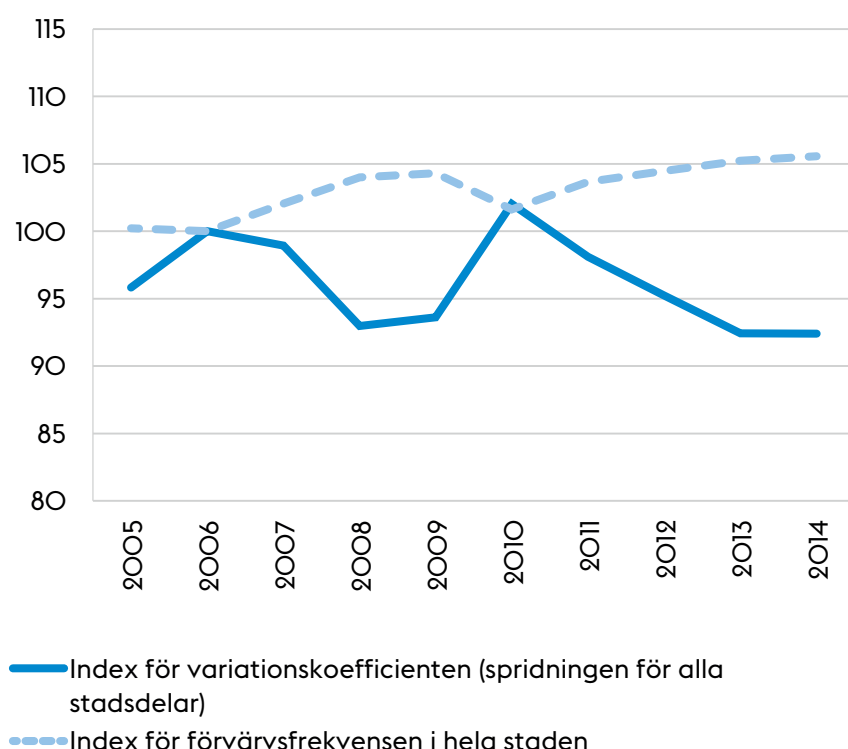
Källa: SCB

Männen har i genomsnitt en något högre förvärvsfrekvens än kvinnorna (79 resp. 78 procent år 2014). I några områden med en generellt lägre andel förvärvsarbetande, exempelvis Rinkeby-Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta, är skillnaderna mellan könen större. Störst är skillnaderna i Rinkeby-Kista (64 för männen resp. 55 procent för kvinnorna). I den enskilda stadsdelen Rinkeby är skillnaden ännu större, 56 procent för männen respektive 41 procent för kvinnorna.

12) Stor skillnad i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda, SCB:s tidskrift Valfärd 2/2016

Förvärvsfrekvensen ökar i nästan samtliga stadsdelsområden. När stadens alla stadsdelar studeras syns en tydlig trend som visar att skillnaderna mellan stadens områden minskar. Detta kan utläsas i variationskoefficienten som har ett indexvärde på 92, vilket innebär att skillnaderna mellan stadsdelarna har minskat med 8 procent jämfört med basåret 2005. Index för hela staden ligger på 106 vilket innebär att förvärvsfrekvensen i staden har ökat med 6 procent sedan 2005.

Index över förvärvsfrekvensen samt spridningsmått som visar skillnader mellan stadsdelar åren 2005-2014

Jämförelser av förvärvsfrekvensen mellan stadsdelsområden:

Lägst:
 Rinkeby-Kista (59,4%),
 Skärholmen (64,9%),
 Spånga-Tensta (67,9%)

Högst:
 Kungsholmen (84,8%),
 Hägersten-Liljeholmen (83,5%),
 Bromma (83,3%)

Källa: SCB, samt egna beräkningar av Sweco

Slutsatser och utmaningar

- Andelen förvärvsarbetande i Stockholms stad ökar och ligger nu på den högsta nivån sedan början av 1990-talet.
- Det finns dock stora skillnader mellan inrikes och utrikes födda och mellan olika stadsdelar, även om dessa skillnader minskar.
- I vissa stadsdelar med en generellt låg förvärvsfrekvens är även skillnaderna mellan könen stor, exempelvis i Rinkeby.
- Riktade insatser för att stärka utbildning och etablering på arbetsmarknaden för dem som står långtifrån är viktiga.

2,8%

Andel öppet arbetslösa av befolkningen 18-64 år, oktober 2016

Arbetslösheten minskar

Jämförelser (16-64 år):

Stockholms län	2,9%
Riket	3,1%
Göteborg	3,3%
Malmö	5,7%

Arbetslösheten skiljer sig mycket mellan:

Utrikes födda	5,6%
Inrikes födda	1,6%
Eftergymnasial utbildning	1,9%
Gymnasial utbildning	2,9%
Förgymnasial utbildning	5,3%

Arbetslöshet

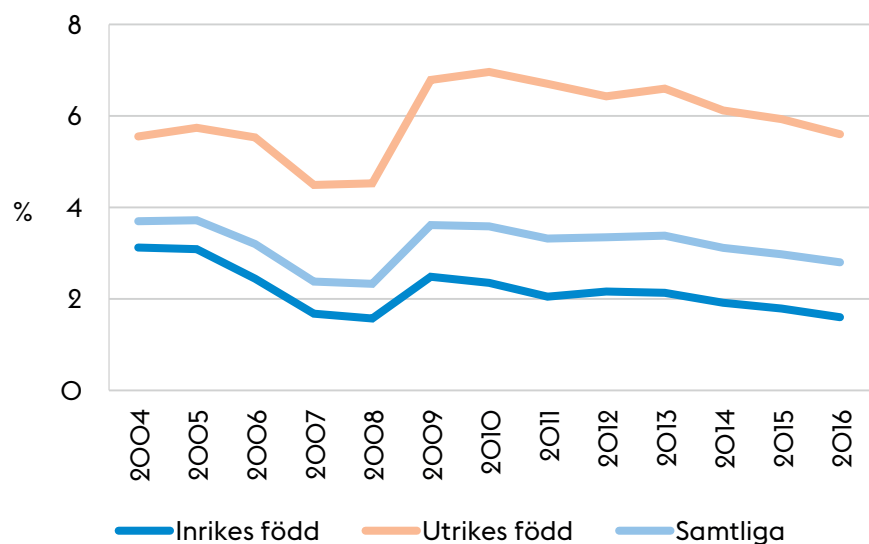
En välfungerande arbetsmarknad med god matchning mellan arbetssökande och arbetsmarknadens krav är avgörande för en regions konkurrens- och attraktionskraft. Det finns även en mängd forskning om samband mellan arbetslöshet och hälsa som visar på de negativa effekterna av arbetslöshet. Därför väljs andel öppet arbetslösa av befolkningen som ett mått på ekonomisk hållbarhet.

Hur ser utvecklingen ut?

Arbetslösheten i relation till befolkningen i åldern 18-64 år var 2,8 procent i hela Stockholms stad i oktober år 2016.¹³ Arbetslösheten steg under finanskrisen år 2009 och har därefter sjunkit succesivt.

Männen har en något högre arbetslöshet jämfört med kvinnorna, 2,9 procent jämfört med 2,7 procent. Arbetslösheten är betydligt högre bland utrikes än bland inrikes födda, 5,6 procent jämfört med 1,6 procent år 2016. Skillnaderna mellan inrikes och utrikes föddas arbetslöshet ökade stort i samband med finanskrisen 2009. Under denna period ökade arbetslösheten generellt och i synnerhet i grupper med svag anknytning till arbetsmarknaden då dessa grupper är mer känsliga för konjunktursvängningar. De senaste åren har dock skillnaderna mellan inrikes födda och utrikes födda minskat.

Andel öppet arbetslösa i befolkningen 18-64 år (oktober), uppdelat på födelseland för åren 2004-2016

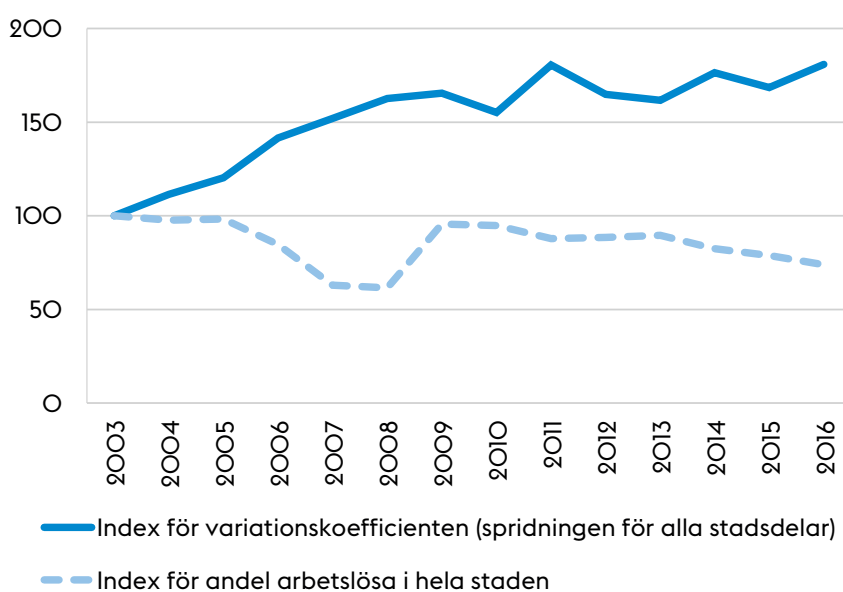

Källa: SCB, Arbetsförmedlingen

¹³) Här avses öppet arbetslösa registrerade hos Arbetsförmedlingen i relation till befolkningen. Inte i relation till arbetskraften såsom statistiken oftast redovisas. Detta eftersom den statistiken inte finns på stadsdelnivå för Stockholms stad.

När stadens 132 stadsdelar studeras finns en tydlig trend som visar att skillnaderna i arbetslöshet har ökat mellan olika delar av staden under perioden 2003-2016. I diagrammet går detta att avläsa av variationskoefficienten som har ett indexvärde på 181. Detta innebär att skillnaderna i öppen arbetslöshet har ökat med 81 procent mellan stadsdelarna jämfört med basåret 2003. De senaste fem åren har dock skillnaderna mellan stadens områden legat ganska stabilt. Index för hela staden ligger på 74, vilket innebär att arbetslösheten i staden minskat med 26 procent sedan år 2003.

Index över arbetslösheten samt spridningsmått som visar skillnader mellan stadsdelar åren 2003-2016

Källa: SCB, samt egna beräkningar av Sweco

Slutsatser och utmaningar

- Den öppna arbetslösheten som andel av befolkningen har minskat i Stockholms stad.
- Det finns dock stora skillnader mellan inrikes och utrikes födda och mellan personer med olika utbildningsbakgrunder, men dessa skillnader har minskat sedan 2009.
- Det finns även stora skillnader mellan stadsdelar, och dessa skillnader har ökat.
- Hög arbetslöshet i vissa grupper påverkar Stockholmsregionens tillväxt och leder till att människors fulla potential inte tillvaratas.

Jämförelser av arbetslösheten mellan stadsdelområden:

Högst:

Rinkeby-Kista (6,8%),
Spånga-Tensta (5,4%),
Skärholmen (4,9%)

Lägst:

Östermalm (1,5%),
Norrmalm (1,6%),
Kungsholmen (1,6%)

55%

Andel med eftergymnasial utbildning (25-74 år) i Stockholms stad år 2014

Andel med eftergymnasial utbildning ökar

Jämförelser:

Stockholms län	48%
Riket	39%
Göteborg	49%
Malmö	45%

Andelen med eftergymnasial utbildning skiljer sig mellan:

Utrikes födda	45,6%
Inrikes födda	59,5%
Kvinnor	58,7%
Män	52,3%

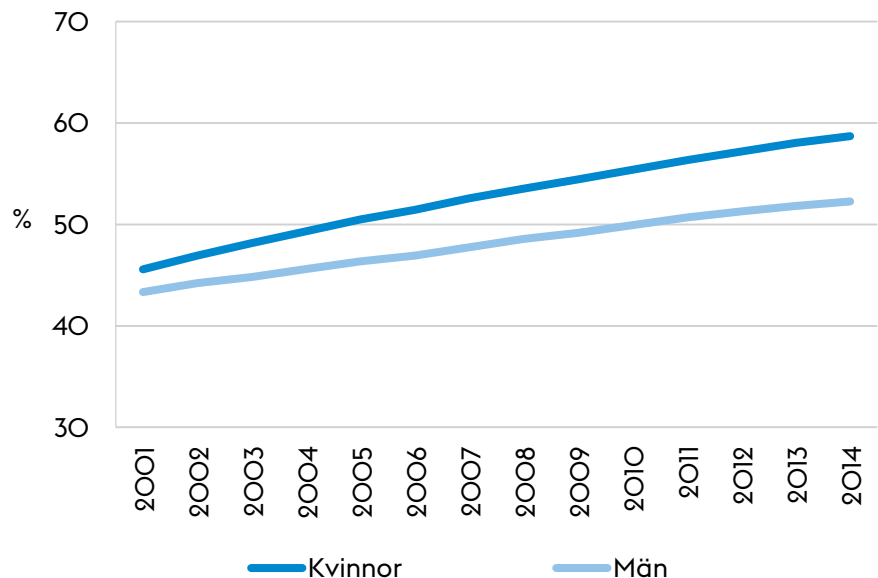
Eftergymnasial utbildningsnivå

En välutbildad befolkning ökar regionens attraktionskraft och är en förutsättning för att företag och organisationer ska välja att etablera sig här. Precis som sysselsättning är utbildning ett område med bäring på både ekonomisk och social hållbarhet. På den utvecklingsnivå som Stockholm befinner sig idag är genomgången gymnasieskola i princip en lägstanivå. Tillväxt och utveckling kräver mer, och därför har andelen med eftergymnasial utbildning (minst tvåårig högskoleutbildning) valts som ett hållbarhetsmått med bäring på möjligheterna till ett konkurrenskraftigt näringsliv och en ledande kunskapsregion.

Hur ser utvecklingen ut?

Stockholmsregionen har en hög andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning i jämförelse med andra storstadsregioner i Europa. Flera av regionens universitet finns representerade på rankinglistor över världens bästa lärosäten. Andelen med eftergymnasial utbildningsnivå har ökat stabilt i Stockholms stad under flera decennier. År 2014 hade 55,5 procent av befolkningen (25-74) år en eftergymnasial utbildning. Arbetskraftens höga utbildningsnivå är en av Stockholms uppenbara styrkor. Kvinnorna har en högre utbildningsnivå jämfört med männen, 58,7 procent jämfört med 52,3 procent. Denna skillnad har även ökat stabilt över tid.

Andel med eftergymnasial utbildningsnivå i befolkningen 25-74 år, uppdelat på kön för åren 2001-2014

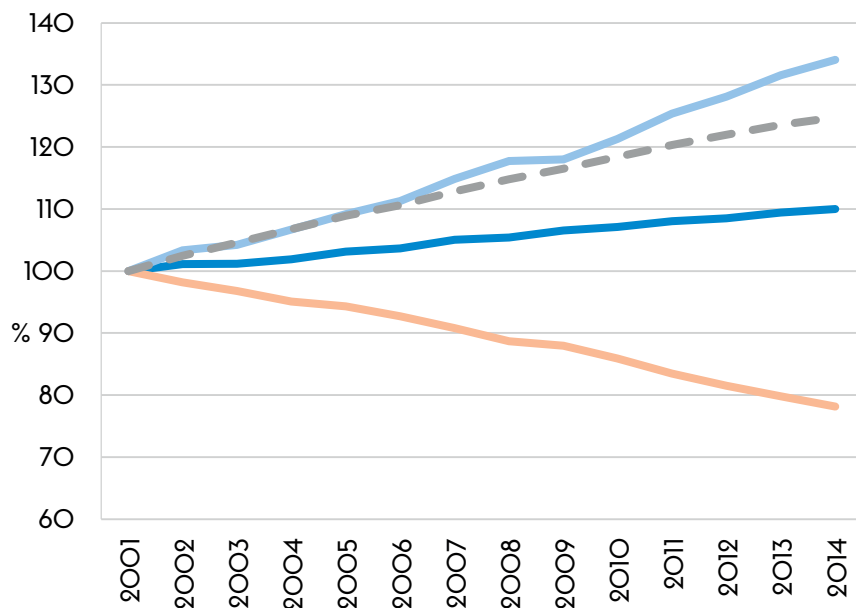

Källa: SCB

Inrikes födda har i genomsnitt en högre utbildningsnivå jämfört med utrikes födda, 59,5 procent jämfört med 45,6 procent. Från och med år 2007 har dock dessa skillnader stadigt minskat.

När stadens 132 stadsdelar studeras visar trenden tydligt att skillnaderna mellan stadens områden minskar. Variationskoefficienten sjunker samtidigt som andelen med eftergymnasial utbildning ökar snabbast i de 10 stadsdelar där andelen var som lägst, vilket bidrar till en minskad spridning mellan stadsdelarna.

Index över eftergymnasialt utbildade, spridningsmått och skillnader mellan stadsdelar åren 2003-2014

- Index - Genomsnittlig andel för de 10 stadsdelar med högst andel med eftergymnasial utbildningsnivå
- Index - Genomsnittlig andel för de 10 stadsdelar med lägst andel med eftergymnasial utbildningsnivå
- Index för variationskoefficienten (spridningen för alla stadsdelar)
- Index för andel med eftergymnasial utbildningsnivå i hela staden

Källa: SCB, samt egna beräkningar av Sweco

Slutsatser och utmaningar

- Andelen med eftergymnasial utbildningsnivå har ökat stabilt i Stockholms stad under flera decennier. Arbetskraftens höga utbildningsnivå är en av Stockholms uppenbara styrkor.
- Det finns dock stora skillnader i utbildningsnivån mellan inrikes och utrikes födda, och mellan stadsdelar även om dessa skillnader har minskat.

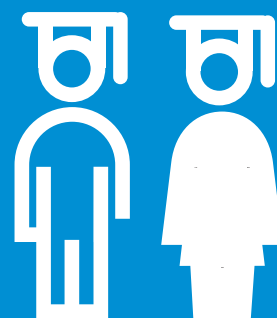
Andel med eftergymnasial utbildning i olika stadsdelsområden:

Högst:

Östermalm (69,9%),
Norrholm (68,3%),
Kungsholmen (67,6%)

Lägst:

Rinkeby-Kista (34,1%),
Skärholmen (34,9%),
Spånga-Tensta (38,9%)

Från år 2011 har utbildningsnivån ökat snabbast i Söderort

Andelen med eftergymnasial utbildningsnivå har ökat med 42 procent i Farsta stadsdelsområde

I Hägersten-Liljeholmen och i Skarpnäck har andelen ökat med 40 procent

18,5

Antal nystartade företag per 1000 invånare i Stockholms stad år 2014

Nyföretagandet ökar

Jämförelser:

Stockholms län	16,1
Riket	11,9
Göteborg	13,0
Malmö	13,7

Andelen med eget företag som sin huvudsakliga sysselsättning i Stockholm stad år 2014

Utrikes födda	5,8%
Inrikes födda	7,6%
Kvinnor	5,2%
Män	9,1%

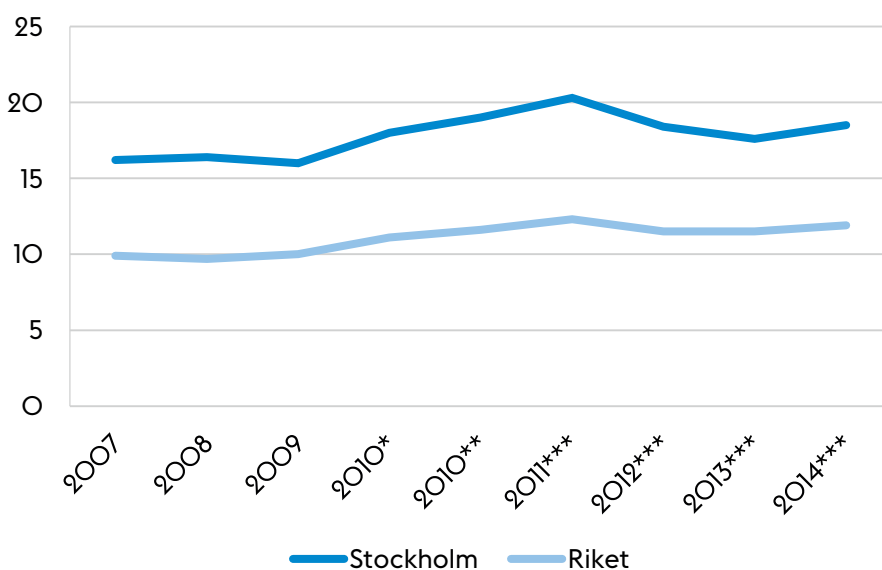
Nystartade företag

Ett annat mått på ekonomiskt hållbar utveckling och näringslivsdynamik är antal nystartade företag per 1000 invånare. Antal nystartade företag används också som ett mått på företagsklimatet. Genom en aktiv näringslivspolitik och en god näringslivsservice kan en kommun underlätta att fler företag startas. Stockholms stad har som mål att vara en företagsvänlig stad.

Hur ser utvecklingen ut?

Nyföretagandet har ökat i Stockholm och under perioden 2007-2014 har trenden varit positiv. År 2014 startades 18,5 företag per 1000 invånare (etableringsfrekvensen), vilket är betydligt högre än genomsnittet för riket (11,9 procent). Etableringsfrekvensen var som högst år 2011, och minskade sedan något. År 2014 ökade frekvensen jämfört med föregående år.

Antal nystartade företag 2007-2014 i Stockholms stad och i riket, per 1000 invånare 16-64 år (etableringsfrekvens)

Källa: Tillväxtanalys/SCB¹⁴

* Kriteriet för nyaktivering av företag förändrades under 2010. Uppgifter i denna kolumn följer dock äldre kriterier.

** Enligt nytt aktiveringskriterium

*** Data bygger på bearbetningar av SCB:s företagsregister. Äldre data baseras på enkätundersökningar

14) Tillväxtanalys statistik över nystartade företag redovisar antalet nya företag inklusive enskilda näringsidkare som inte har namnskyddat firmanamn. Den omfattar inte ägarbyten, ändringar av juridisk form eller andra ombildningar. Uppgifterna gäller alltså inte nyregistrerade företag, statistik som publiceras av Bolagsverket

I Stockholms län uppgick andelen nya företag startade av kvinnor till 36 procent. I hela landet uppgick motsvarande andel till 34 procent. Det är också en högre andel män än kvinnor i Stockholms stad som har eget företag som sin huvudsakliga sysselsättning, 9,1 procent av männen jämfört med 5,2 procent av kvinnorna. Skillnaderna har dock minskat över tid mellan könen. Det är även mer vanligt att inrikes födda har eget företag som huvudsaklig sysselsättning, 7,6 procent jämfört med 5,8 procent bland utrikes födda. Skillnaderna har varit ganska stabila under perioden 2008-2014.

Internationella jämförelser av företagandet är svåra på grund av den internationella statistikens bristande kvalitet och skillnader i ländernas näringsstruktur. Tillgänglig statistik visar att Sverige placerar sig någonstans i EU-genomsnittet när det gäller nyföretagandet och andel företagare.

Slutsatser och utmaningar

- Antalet nya företag har ökat i Stockholms stad och företagandet är högst i landet.
- Antalet företag som drivs av kvinnor har ökat, men fortfarande är fler män än kvinnor företagare.
- Fler inrikes än utrikes födda driver eget företag.
- Stöd till ett ökat företagande och entreprenörskap kan skapa nya arbetstillfällen för grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.

36% av de nya
företagen i
Stockholms län
startades av
kvinnor

Stockholm är Sveriges ekonomiska centrum med en av Europas högsta BRP per invånare

Hög tillväxt i storstadslänen

BRP, förändring i procent (fasta priser)

Län	2013/2014	2000/2014
Stockholm	3,5	49,7
Västra Götaland	3,3	35,6
Skåne	3,2	27,4
Sverige	2,3	30,5

Bruttoregionalprodukten, BRP

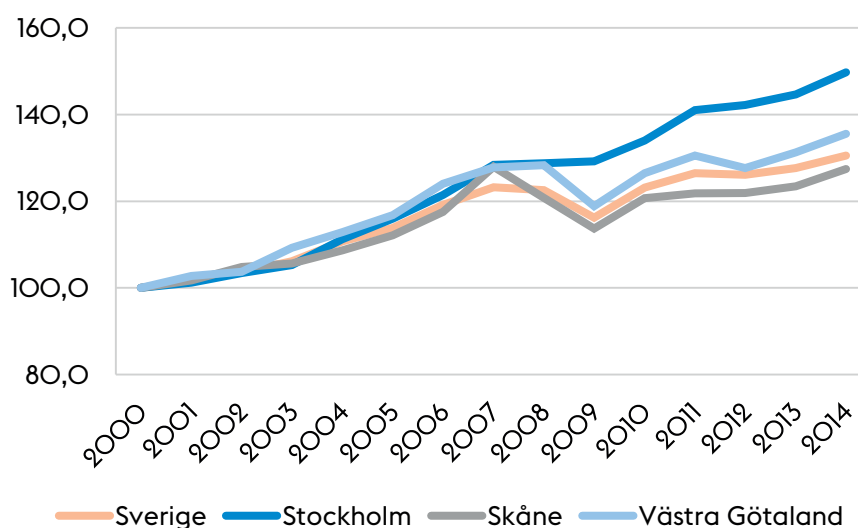
Bruttoregionalprodukten, BRP, mäter värdet av all produktion av varor och tjänster som sker i en region och väljs därför som ett mått på ekonomisk hållbarhet. Stockholmsregionen får en allt större betydelse för hela Sveriges tillväxt, vilket är naturligt eftersom storleken på BRP till en stor del beror på hur stor en region är befolkningsmässigt.

Men även BRP per invånare (capita) är betydligt högre i Stockholm än i övriga län. Stockholm har en av Europas högsta BRP per invånare. Av 273 regioner i Europa hamnar Stockholms län på en sjunde plats. Stockholms BRP per invånare var 79 procent högre än genomsnittet i EU år 2013.

Hur ser utvecklingen ut?

Preliminära räkenskaper för år 2014 visar att BRP i Stockholms län uppgick till 1 245 miljarder kronor i löpande pris, vilket motsvarar nästan en tredjedel av Sveriges BNP. Ser man till utvecklingen i ett längre perspektiv, från år 2000 till 2014, framkommer att tillväxten i Stockholms län har varit mycket gynnsam. När BRP räknas om till fasta priser har BRP i Stockholms län ökat med nästan 50 procent från år 2000, vilket sticker ut i jämförelse med de övriga storstadslänen. Diagrammet nedan visar att Stockholms läns bruttoregionprodukt har ökat stadigt sedan år 2000. Staden klarade även av finanskrisen bättre än riket som helhet, utan någon större nedgång. Det visar att näringslivet i Stockholm med sin bredd klarar kriser bättre än resten av landet.

Bruttoregionprodukt (BRP)

Anm: Fasta priser innebär att BNP justeras för inflation baserat på ett visst års prisnivå, vilket gör det mer lämpat för att jämföra över tiden

Källa: SCB

Ett problem för den ekonomiska utvecklingen är att många företag har brist på arbetskraft samtidigt som arbetslösheten för vissa grupper är hög. Bristande matchning på arbetsmarknaden kan leda till att sysselsättningsökningen mattas av. Näringslivet är beroende av tillgången till rätt kompetens, vilket kräver ett välfungerande utbildningssystem, bättre integration av utrikes födda och god tillgång till bostäder.

En hög andel sysselsatta och god tillväxt behövs framöver för att klara det ökade trycket på offentligt finansierade tjänster från allt fler äldre och barn i befolkningen.

Slutsatser och utmaningar

- Den ekonomiska tillväxten mätt som BRP är hög och Stockholm svarar för cirka en tredjedel av Sveriges BNP.
- Regionen konkurrerar främst med andra storstadsregioner i Europa och i resten av världen. Stockholms län har idag en av Europas högsta BRP per invånare.
- För att behålla regionens attraktivitet är det viktigt att möta de stora utmaningarna. Exempelvis påverkas Stockholmsregionens attraktivitet av arbetskraftsbristen, bostadsbristen och den bristande integrationen av utrikes födda på arbetsmarknaden.
- En förutsättning för Stockholmsregionens framtida tillväxt är att regionen är öppen och tillgänglig för alla. Mindre kapitalstarka grupper som exempelvis ungdomar och nyanlända har idag svårt att komma in på bostadsmarknaden, vilket påverkar arbetskraftsutbudet.

Ett problem för den ekonomiska utvecklingen är bristen på arbetskraft

Demokratiskt hållbart Stockholm

Enligt vision 2040 ska Stockholm vara en stad där invånarna känner sig delaktiga och har inflytande i utvecklingen. Staden ska genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och frihet från alla former diskriminering och staden ska stärka arbetet för de mänskliga rättigheterna. Staden ska också vara trygg och tillgänglig för alla.

82,1%

Valdeltagande till kommunfullmäktige i Stockholms stad år 2014

Valdeltagandet i staden som helhet ökar

Men...

Skillnaderna mellan stadsdelar växer

Jämförelser:

Stockholms län	81,7%
Riket	82,8%
Göteborg	79,2%
Malmö	75,2%

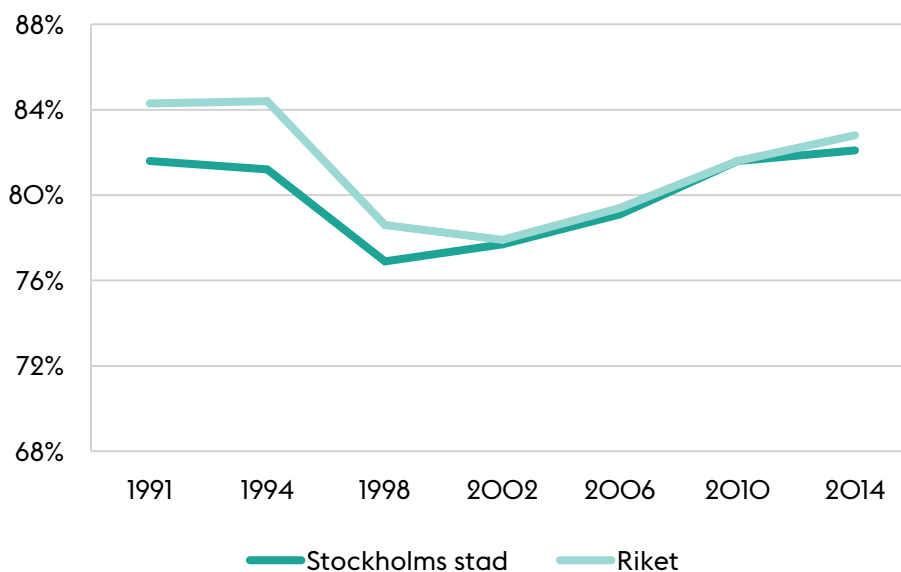
Valdeltagande

Valdeltagandet i allmänna val anses vara ett bra och tydligt mått på människors makt, delaktighet och inflytande, och kan därför användas som mått på demokratisk delaktighet. Valdeltagande ses också som ett mått på social inkludering utifrån ett medborgar- och demokratiperspektiv. Med internationella mått har Sverige ett högt valdeltagande. Jämför vi andelen röstande i det senaste EU-parlamentsvalet hamnar Sverige på femte plats (bland 28 länder), där två av de fyra länderna som hade ett högre valdeltagande har ett system med röstplikt.

Hur ser utvecklingen ut?

Valdeltagandet till kommunfullmäktigevalet har ökat stadigt vid de tre senaste valtillfällena år 2006, 2010 och 2014. Vid valet år 2014 var valdeltagandet 82,1 procent i Stockholms stad, vilket ligger strax under genomsnittet för riket. Valdeltagande i Stockholms stad är samtidigt högre än i Göteborg och Malmö där 79,2 respektive 75,2 procent av de röstberättigade deltog i kommunfullmäktigevalet 2014.

Valdeltagandet i staden och genomsnittet för riket, kommunfullmäktigevalet 1991-2014

Källa: Riksskatteverket, Valmyndigheten, Länsstyrelsen, Sweco

Det finns dock stora skillnader i valdeltagandet mellan olika stadsdelar i Stockholm. Lägst valdeltagande år 2014 var det i Rinkeby följt Husby och Tensta. Valdeltagandet var även lågt i stadsdelarna Skärholmen, Rågsved och Vårberg. Högst valdeltagandet hade småhusområdena i Bromma och Älvsjö, med ett valdeltagande på över 90 procent.

När stadens samtliga stadsdelar studeras framkommer att skillnaderna mellan stadsdelarna ökade något mellan valen 2010 och 2014. Samtidigt som valdeltagandet i staden ökade generellt, minskade valdeltagande i några av de stadsdelar där valdeltagandet redan var lågt.

Statistiska centralbyrån (SCB) har på uppdrag av regeringen analyserat valdeltagandet i 2014 års val.¹⁵ Analyserna visar att det finns tydliga skillnader i valdeltagandet när olika grupper av röstberättigade jämförs. Utrikes födda hör till de grupper där valdeltagandet är jämförelsevis lågt. Andelen röstande är även lägre bland ensamstående, lågutbildade, låginkomsttagare och arbetslösa.

Inom gruppen förstagångsväljare finns det stora skillnader i benägenheten att rösta. Sannolikheten att rösta ökar bland dem som går ett studieförberedande program i gymnasieskolan. Det finns även tydliga skillnader utifrån föräldrars utbildningsnivå och efter svensk eller utländsk bakgrund. Röstande kan ses som en vanehandling och ett valdeltagande i unga år kan forma en vana som vidmakthålls i senare i livet.¹⁶ Mot bakgrund av detta är förstagångsväljarna en grupp som staden behöver värna särskilt mycket om.

Slutsatser och utmaningar

- Valdeltagandet i Stockholms stad ökar totalt sett, men samtidigt ökar skillnaderna i valdeltagandet mellan olika stadsdelar.
- En livaktig demokrati förutsätter ett högt och jämlikt valdeltagande i alla stadsdelar.
- Aktiva informationsinsatser och arbete för ökad delaktighet behövs för att höja valdeltagandet år 2018 i vissa stadsdelar. Särskilda insatser för förstagångsväljare är motiverat.

¹⁵) Vilka valde att välja? – Deltagande i valen 2014 – SCB, 2015

¹⁶) Ibid, sid 44.

Jämförelser av valdeltagandet mellan stadsdelar

Lägst:

Rinkeby (51,7%), Husby (56,7%), Tensta (57,5%)

Högst:

Södra Ängby (94%), Ålsten (93,6%), Stora Mossen (91,5%)

Den upplevda tryggheten är oförändrad sedan 2008

Ingen tydlig trend visar att skillnaderna mellan stadens områden ökar eller minskar

Personer med en högre utbildning känner en större tillit till andra

Trygghet och tillit

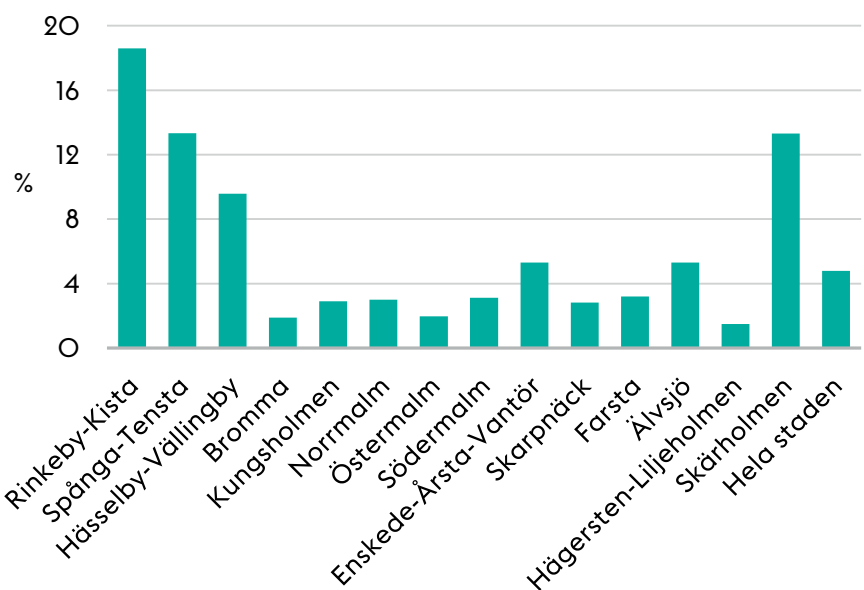
Personer som är trygga och känner tillit till andra människor, (horisontell tillit) har bättre förutsättningar att bli delaktiga i samhället. Den som känner tillit till andra är mer benägen att delta i sociala nätverk och aktiviteter vilket är grundläggande för människors välbefinnande. För en positiv samhällsutveckling är också tilliten till olika demokratiska institutioner och myndigheter avgörande, (vertikal tillit). Forskning har visat att det finns tydliga samband mellan horisontell och vertikal tillit, det vill säga mellan tillit till människor och förtroendet för olika demokratiska institutioner.

Hur ser utvecklingen ut?

Stockholms stad genomför vart tredje år en trygghetsmätning bland stadens invånare, den senaste undersökningen är från år 2014. Syftet är att skapa en samlad bild av hur utsatthet för brott och upplevelser av trygghet eller oro fördelar sig över staden. En central fråga i undersökningen är hur trygg man som boende känner sig i sitt eget bostadsområde. I hela Stockholms stad svarar 4,8 procent att de känner sig otrygga eller mycket otrygga i sitt eget bostadsområde. Generellt är kvinnor något mer otrygga än män, 5 procent av kvinnorna och 4 procent av männen i Stockholms stad anger att de känner sig otrygga i sitt eget bostadsområde.

Känslan av otrygghet är större i vissa stadsdelsområden än i andra. I Rinkeby-Kista anger 19 procent att de känner sig otrygga, och i Skärholmen och Spånga-Tensta är motsvarande andel 13 procent, medan otryggheten i t.ex. innerstaden är låg.

Andel som känner sig otrygg eller mycket otrygg i sitt bostadsområde, efter stadsdelsområden år 2014

Källa: Trygghetsmätningen 2014

När man studerar enskilda stadsdelar är skillnaderna än mer påtagliga. Högst andel otrygga i det egna bostadsområdet finns i Rinkeby (30 procent), följt av Tensta (26 procent), Hässelby Gård (22 procent) och Vårberg (21 procent). Lägst andel otrygga finns i småhusområden i Bromma, där i princip ingen av de tillfrågade anger att de känner sig otrygga.

Endast mindre förändringar av den upplevda tryggheten kan konstateras mellan åren 2008-2014. Det finns heller ingen tydlig trend som visar på att skillnaderna mellan stadsdelarna ökar eller minskar.

Att vara otrygg medför konsekvenser i vardagslivet, till exempel att man avstår från aktiviteter och föreningsliv. Trygghetens ojämna fördelning innebär att livskvaliteten i olika delar av staden inskränks på ett högst påtagligt sätt och begränsar människors möjligheter att leva det liv de önskar.

Även tilliten till myndigheter är viktigt för människors välbefinnande. Ett sätt att mäta detta är att undersöka förtroendet för lokala myndigheter. I stadens trygghetsmätning ställs därför frågor om förtroendet för den lokala stadsdelsförvaltningen respektive den lokala polisen. I de stadsdelsområden där trygghetsmätningen visar på en hög otrygghet och där valdeltagandet är relativt lågt, är också förtroendet till lokala myndigheter lågt. Var fjärde person i Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista har ett lågt förtroende för stadsdelsförvaltningen, att jämföra med var tionde på Kungsholmen.

Forskning visar att utbildningsnivån är viktig för tilliten. De som har eftergymnasial utbildning känner generellt en större tillit både till andra människor och till myndigheter och institutioner. Det finns även skillnader mellan olika åldersgrupper, där yngre personer generellt har lägre tillit till andra. Låg tillit till andra människor är också vanligare bland personer med funktionsnedsättning.

Slutsatser och utmaningar

- Det finns stora skillnader i den upplevda tryggheten mellan olika stadsdelsområden och mellan olika stadsdelar.
- Trygghet är en demokratifråga. Att känna trygghet och tillit till andra människor är viktigt för att kunna delta i samhällslivet och i den offentliga debatten.
- Det finns en tydlig samvariation mellan tilliten till olika demokratiska institutioner och myndigheter och känslan av trygghet i det egna bostadsområdet.

Var fjärde person i Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista har lågt förtroende för stadsdelsförvaltningen. Att jämföra med var tionde på Kungsholmen.

Sedan år 2002 har den självskattade hälsan bland både män och kvinnor i Stockholms stad förbättrats något

Skillnaderna mellan olika stadsdelsområden är dock stora

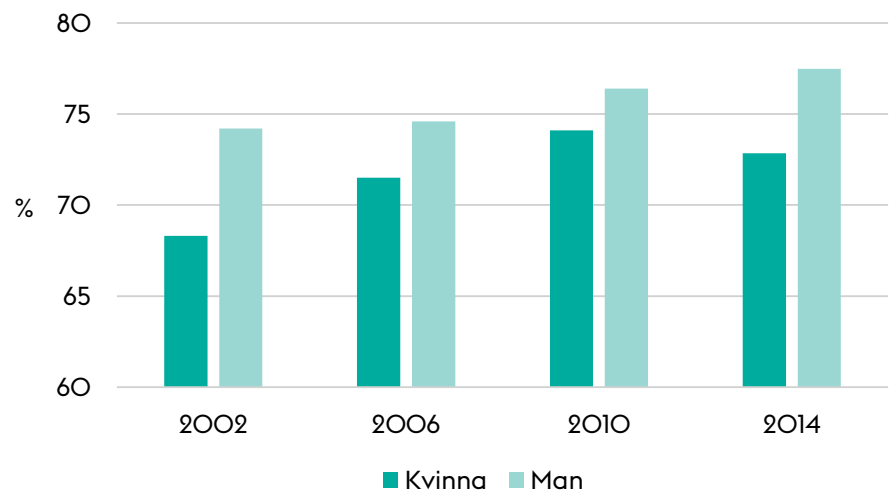
Självskattad hälsa

Självskattad hälsa är ett mått som visar hur befolkningen uppfattar sin egen hälsa. Måttet inkluderar något som man inte kan mäta med medicinska prov. Det finns ett starkt samband mellan demokratisk delaktighet och självskattad hälsa, där grupper med ett lågt valdeltagande också har en låg självskattad hälsa. Måttet speglar samhällsutvecklingen ur ett övergripande perspektiv. En stor andel individer med låg självskattad hälsa innebär en lägre andel personer som tar en aktiv del i samhället.

Hur ser utvecklingen ut?

I folkhälsoenkäten, som genomförs vart fjärde år av Stockholms läns landsting, ställs frågan om hur invånarna upplever sin hälsa. Sedan år 2002 har den självskattade hälsan bland både män och kvinnor i Stockholms stad förbättrats något. En större andel av männen anger att sin hälsa är god, 77 procent jämfört med 73 procent av kvinnorna, år 2014.

Andel med god självskattad hälsa i Stockholms stad, uppdelat på män och kvinnor för åren 2002- 2014

Källa: Folkhälsoenkäten, SLL

Skillnader mellan hur olika grupper skattar sin hälsa är starkt relaterat till individens socioekonomiska position. Det är vanligare att skatta sin hälsa som sämre bland personer med kort utbildning och bland utrikesfödda. Dålig självskattad hälsa är också vanligare bland arbetslösa och naturligt nog bland förtidspensionerade.

Variationen mellan stadsdelsområdena är stor. Rinkeby-Kista och Skärholmen har störst andel av befolkningen som skattar sin hälsa som sämre än god och det gäller både kvinnor och män. 38 procent av männen och 31 procent av kvinnorna i Rinkeby-Kista skattar sin hälsa som sämre än god, att jämföra med 16 procent av männen och 22 procent av kvinnorna på Kungsholmen.

Det finns tydliga samband mellan ohälsa och upplevelser av diskriminering.¹⁷ Diskriminering reducerar vissa gruppers möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället. Särskilt allvarig är den diskriminering som utestänger människor från arbetsmarknaden samt särbehandlar människor i arbetslivet eftersom arbete för de allra flesta är grunden för ett hälsosamt liv. Ett arbete mot diskriminering är också ett arbete för en bättre folkhälsa.

Diskrimineringsgrunderna i Sverige är kön, könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Stockholms stad har i medborgarundersökningen för år 2016 lagt till frågor om diskriminering. Resultaten visar att ungefär 10 procent av de svarande upplever att de blivit diskriminerade under det senaste året, vilket är ett resultat som påminner om liknande undersökningar i Sverige. Något fler av männen (11 procent) än av kvinnorna (9 procent) upplever att de blivit diskriminerade utifrån någon av diskrimineringsgrunderna. Statistiken från denna undersökning går inte att bryta ned på stadsdelsområdesnivå. Av de som svarade att de upplevt diskriminering angav drygt hälften att de diskriminerats på grund av sin etniska tillhörighet. Detta gäller både inom stadens verksamheter, såsom skolor, bibliotek och idrottshallar, och inom privata verksamheter såsom affärer och restauranger.

Slutsatser och utmaningar

- Skillnaderna i den självskattade hälsan mellan olika stadsdelsområden är stor och samvarierar tydligt med befolkningens socioekonomiska sammansättning.
- Det finns samband mellan bristande demokratisk delaktighet och ohälsa, där grupper med lågt valdeltagande också har en låg självskattad hälsa.
- Det finns också samband mellan ohälsa och upplevelser av diskriminering.

Jämförelser av andel med lågt självskattad hälsa mellan stadsdelsområden:

Lägst:

Kungsholmen (19,5%)
Norrmalm (19,6%)

Högst:

Rinkeby-Kista (34%)
Skärholmen (33,5%)

¹⁷ Se bland annat Folkhälsomyndigheten, Diskriminering - Ett hot mot folkhälsan, (2006).

440 meter

Genomsnittligt
avstånd till
livsmedelsbutik i
Stockholms stad,
år 2015

Mellan år 2010
och 2015 har det
genomsnittliga
avståndet till
livsmedels-
butiker ökat
något i
Stockholms stad

Tillgänglighet till service

En likvärdig tillgång till grundläggande service (kommersiell och offentlig), såsom livsmedelsbutik och vårdcentral, är viktigt för en demokratiskt hållbar utveckling. Närhet och tillgång till service är en viktig förutsättning för att skapa miljöer där det är attraktivt att bo och där vardagen fungerar. Tillgängligheten till service är också viktigt för tilliten och tryggheten i samhället, därför har detta mått valts.

Hur ser utvecklingen ut?

För att följa utvecklingen av tillgänglighet till service har beräkningar av tillgängligheten längs vägnätet genomförts för detaljhandel/livsmedelsbutiker¹⁸ och vårdcentraler. Beräkningarna har gjorts för år 2015 och år 2010.

Den genomsnittliga närheten till service är förhållandevis god i hela Stockholms stad, och mycket god i jämförelse med resten av Sverige. Analysen avser snarare att kartlägga hur tillgängligheten varierar i staden – var närheten är förhållandevis bättre eller sämre och för vilka grupper.

År 2015 var stockholmarnas genomsnittliga avstånd till en livsmedelsbutik strax över 440 meter och till en vårdcentral ungefär 870 meter. 36 procent av befolkningen hade mer än 500 meter till en livsmedelsbutik och en dryg tredjedel hade mer än 1 kilometer till närmaste vårdcentral.

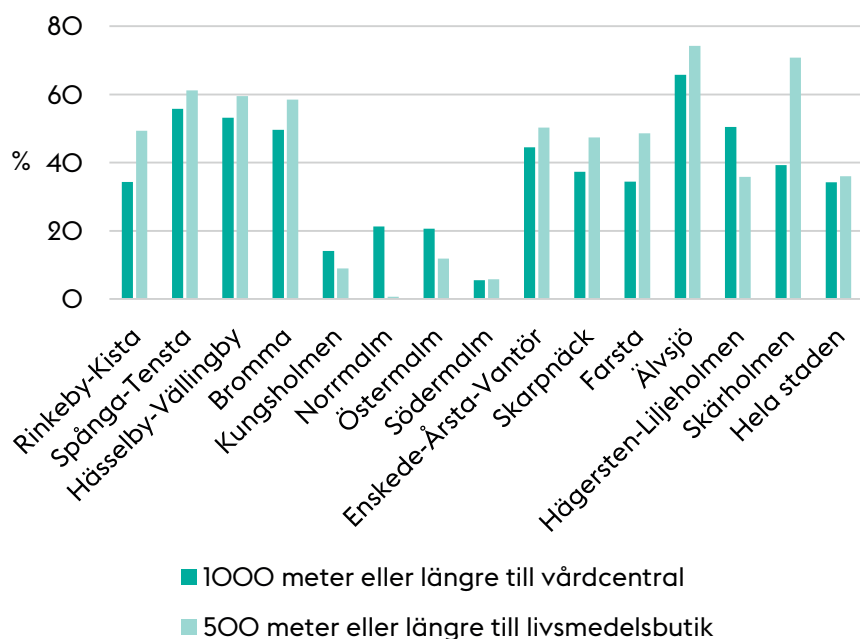
Mellan år 2010 och 2015 har det genomsnittliga avståndet till livsmedelsbutiker ökat något, medan avståndet till vårdcentraler har minskat. Sammantaget har närheten försämrats något. Detta förklaras troligen av inflyttningen till nyproduktionsområden där servicen initialt kan vara sämre.

Mellan könen finns knappt någon skillnad. Skillnaderna är större mellan inrikes- och utrikesfödda. År 2015 hade 40 procent av de utrikesfödda 500 meter eller längre till en livsmedelsbutik, medan motsvarande andel för de inrikes födda var 35 procent. När det gäller avstånd till vårdcentral är skillnaderna de motsatta. Ungefär 3 procent färre av de utrikesfödda har 1 kilometer eller längre till en vårdcentral jämfört med inrikesfödda.

Personer som är 80 år och äldre har i genomsnitt kortare avstånd till såväl livsmedelsbutiker som vårdcentral jämfört med hela befolkningen. När avstånden till livsmedelsbutik och vårdcentral vägs ihop till ett sammansatt index går det att se att framförallt äldre har en bättre närhet till service jämfört med hela befolkningen, och deras närhet har även blivit bättre jämfört med staden som helhet mellan 2010 och 2015.

¹⁸) En livsmedelsbutik kan även omfatta mindre butiker såsom 7-eleven som säljer en del livsmedel.

Andel som har 1 kilometer eller längre till vårdcentral och andel som har 500 meter eller längre till livsmedelsbutik, efter stadsdelsområde för år 2015

Källa: Sweco

Närheten till livsmedelsbutik är som bäst i innerstaden, framförallt på Norrmalm där nästan alla har en livsmedelsbutik inom 500 meter. Sämst närhet är det i Älvsjö där 74 procent har 500 meter eller längre till en livsmedelsbutik, följt av Skärholmens stadsdelsområde med en andel på 71 procent. Närhet till vårdcentral är också som bäst i innerstaden, framförallt på Södermalm. Sämst närhet till vårdcentral är det i Älvsjö där 66 procent har 1 kilometer eller längre till en vårdcentral.

Slutsatser och utmaningar

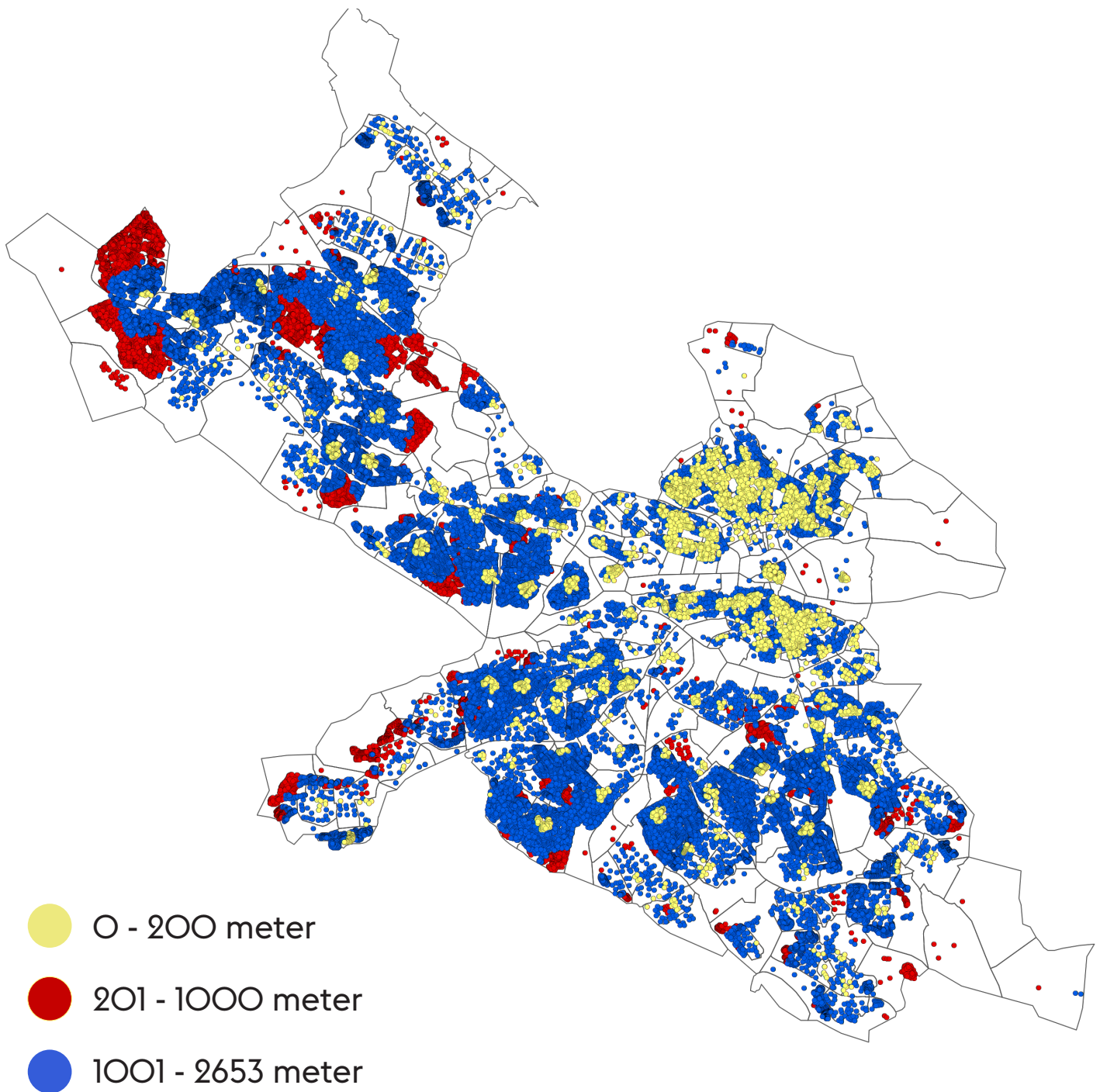
- Den genomsnittliga närheten till service är förhållandevis god i hela Stockholms stad.
- Personer som är 80 år och äldre har i genomsnitt kortare avstånd till såväl livsmedelsbutiker som vårdcentral.
- Närheten till service är betydligt bättre i centrala delar av staden.
- En bättre tillgänglighet till service i hela staden är viktigt för en hållbar utveckling.

36%

av stockholmarna har mer än 500 meter till en livsmedelsbutik

34%

av stockholmarna har mer än 1 kilometer till en vårdcentral

Avstånd till livsmedel 2015

Denna karta visar att stora delar av innerstaden har en mycket god närhet till service, med mindre än 200 meter till närmaste livsmedelsbutik. Naturligt nog är tillgängligheten i anslutning till lokala centrum också god. Mycket få av Stockholms stads invånare har mer än 1 km till närmaste livsmedelsbutik, och i en nationell jämförelse är tillgängligheten i hela Stockholms stad mycket god.

Avslutande reflektioner

Uppföljningen av de olika hållbarhetsmåten visar att på en övergripande stadsnivå pekar utvecklingen för de flesta hållbarhetsmåten åt rätt håll. Däremot kan vi se att skillnaderna mellan olika grupper och delar av staden ökar avseende vissa mått. De olika hållbarhetsperspektiven är beroende av varandra och ska hanteras samlat.

Stockholms stad har flera gånger utsetts till Sveriges bästa kommun att bo i. Detta är tydligt kopplat till den starka arbetsmarknaden med många möjligheter. Stockholm är Sveriges jobb- och tillväxtmotor och hela landet är beroende av utvecklingen här. Samtidigt har inte alla stockholmare tillgång till den attraktiva arbetsmarknaden. Anknytningen till arbetsmarknaden hänger nära samman med utbildningsnivån. Andelen inskrivna arbetslösa som saknar gymnasiekompetens växer. Särskilt svårt på arbetsmarknaden har utrikes födda med kort vistelsetid i Sverige och i synnerhet de som är födda utanför Europa. Vi ser en också en utveckling med ökad socioekonomisk polarisering mellan olika bostadsområden som drivs på av de stora flyttströmmarna inom och till staden.

De växande ojämlikheterna får stora konsekvenser för exempelvis skolresultaten. Många barn och ungdomar halkar efter och deras livschanser och livsval begränsas. Det enskilda barnet betalar det högsta priset, men även samhället i stort i form av sociala kostnader och uteblivna skatteintäkter. Sociala investeringar för att rusta barn som riskerar att inte klara de krav som utbildningen och arbetsmarknaden ställer idag är alltid en god investering. Både för individen och för samhället. Till exempel är det viktigt att tidigt hitta de elever som inte lyckas lära sig att läsa och skriva, och att ge dem intensivt stöd för att klara detta. Annars riskerar de att senare få stora svårigheter i både mellan- och högstadiet och senare i livet.

Olika familjer har olika möjligheter att stötta sina barn. Ibland behövs insatser för att kompensera för de ojämlika förutsättningar som barn ofrånkomligen får med sig hemifrån. Tidiga insatser innebär extra kostnader som kan betraktas som investeringsutgifter, som kan förväntas ge avkastning längre fram i tiden. Denna avkastning kan både vara en högre framtida tillväxt och lägre kostnader.

”

Ett socialt investeringsperspektiv kan bidra till att skapa möjligheter att rusta den unga generationen för att klara arbetsmarknadens krav

”

Den ekonomiska hållbarheten stärks om fler människor får möjligheter att bidra till tillväxten och samhällsutvecklingen

Här uppstår ofta en konflikt mellan ekonomiska möjligheter i det korta perspektivet, som kan vara begränsade i en pressad kommunalekonomisk verklighet, och behoven av sociala investeringar i ett längre perspektiv. Det finns också en konkurrens mellan olika investeringar.

Därför behövs en hög ekonomisk tillväxt för att klara av de utmaningar som väntar, men också ett mera utvecklat långsiktigt investeringsperspektiv för att stärka den sociala hållbarheten. Ett socialt investeringsperspektiv kan bidra till att skapa möjligheter att rusta den unga generationen för att klara arbetsmarknadens krav liksom att få fler utrikes födda och andra grupp som står långt fram arbetsmarknaden i sysselsättning. Den ekonomiska hållbarheten stärks om fler människor får möjligheter att bidra till tillväxten och samhällsutvecklingen. Detta är också avgörande för den demokratiska hållbarheten.

I staden har ett beslut fattats om en social investeringsfond. Stadens arbete med att utforma regler och beräkningsmetoder för sociala investeringar pågår. Men det sociala investeringsperspektivet är ett förhållandevis nytt betraktelsesätt som behöver utvecklas och stärkas. Mer forskning och utvecklingsarbete behövs. Om så sker kan det vara till gagn för stadens alla hållbarhetsperspektiv och för den enskilde stockholmaren och bidra till visionen om ett Stockholm för alla.

Samlad översikt

Skillnader mellan stadsdelsområden

Skillnader mellan kvinnor och män

Skillnader mellan inrikes och utrikes födda

Skillnader mellan stadsdelsområden

Hållbarhetsmått

(Senast tillgängliga år)

Värde

Trend

Ett stockholm som håller samman

Andel inskrivna barn i förskola (2015)	Högst (Hägersten-Liljeholmen) ● 97% Lägst (Rinkeby-Kista) ● 90%	 Ingen tydlig trend att skillnaderna ökar eller minskar
Andelen elever med behörighet till gymnasiets nationella program (2014)	Högst (Östermalm) ● 96% Lägst (Rinkeby-Kista) ● 76%	 Skillnaderna minskade i början på 2000-talet, där efter varit oförändrade
Andelen ekonomiskt utsatta barnhushåll (2014)	Högst (Rinkeby-Kista) ● 27% Lägst (Älvsjö) ● 6%	 Skillnaderna ökar sedan 2005
Andelen ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter	Högst åk 5 (Skarpnäck/Bromma) ● 91% Lägst åk 5 (Skärholmen) ● 80% Högst åk 8 (Älvsjö) ● 82% Lägst åk 8 (Farsta) ● 62%	 Statistik finns endast för åren 2015 och 2016, förändringarna är mycket små
Andelen trångbodda barnfamiljer (2015)	Högst (Rinkeby-Kista) ● 48% Lägst (Östermalm) ● 23%	 Skillnaderna har ökat något mellan 2012 och 2015

Ett klimatsmart Stockholm

Andel invånare som är nöjd med tillgången till parker och naturområden i sin stadsdel (2013)	Högst (Östermalm) ● 98% Lägst (Spånga-Tensta) ● 70%	 Ingen tydlig trend att skillnaderna ökar eller minskar
--	--	--

Hållbarhetsmått

(Senast tillgängliga år)

Värde

Trend

Ekonomiskt hållbart Stockholm

Förvärvsfrekvens (2014)	Högst (Kungsholmen) — 85% Lägst (Rinkeby-Kista) — 59%	 Skillnaderna har minskat
Andel öppet arbetslösa av befolkningen 18-64 år (2016)	Högst (Rinkeby-Kista) — 6,8% Lägst (Östermalm) — 1,5%	 Skillnaderna har ökat
Andel eftergymnasialt utbildade (2014)	Högst (Östermalm) — 70% Lägst (Rinkeby-Kista) — 34%	 Skillnaderna har minskat

Demokratiskt hållbart Stockholm

Valdeltagande i senaste kommunval (2014)	Högst (Södra Ängby*) — 94% Lägst (Rinkeby*) — 52%	 Skillnaderna har ökat
Andel personer som känner sig otrygga i sitt bostadsområde (2014)	Högst (Rinkeby-Kista) — 19% Lägst (Hägersten-Liljeholmen) — 1,5%	 Ingen tydlig trend att skillnaderna ökar eller minskar
Andel med god självskattad hälsa (2014)	Högst (Kungsholmen) — 81% Lägst (Rinkeby-Kista) — 66%	 Skillnaderna har minskat
Andel av befolkningen som har mer än 500 meter till livsmedelsbutik (2015)	Högst (Älvsjö) — 74% Lägst (Norrmalm) — 1%	 Skillnaderna har minskat något, dock väldigt marginellt

*Siffrorna avser stadsdelen och inte stadsdelsområdet

Skillnader mellan kvinnor och män

Hållbarhetsmått

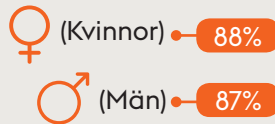
(Senast tillgängliga år)

Värde

Trend

Ett stockholm som håller samman

Andelen elever med behörighet till gymnasiets nationella program (2014)

Skillnaderna har länge legat stabilt på 0-2 procentenheter

Ekonomiskt hållbart Stockholm

Förvärvsfrekvens 2014

Ingen tydlig trend att skillnaderna ökar eller minskar

Andel öppet arbetslösa av befolkningen 18-64 år (2016)

Skillnaderna har minskat

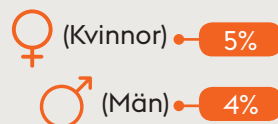
Andel eftergymnasialt utbildade (2014)

Skillnaderna har ökat

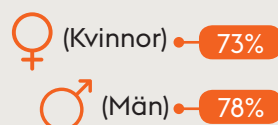
Demokratiskt hållbart Stockholm

Andel personer som känner sig otrygga i sitt bostadsområde (2014)

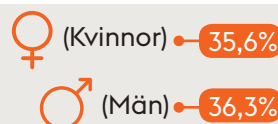
Ingen tydlig trend att skillnaderna ökar eller minskar

Andel med god självskattad hälsa (2014)

Skillnaderna minskade 2002-2010, men ökade 2010-2014

Andel av befolkningen som har mer än 500 meter till livsmedelsbutik (2015)

Skillnaderna har minskat något sedan 2010

Skillnader mellan inrikes och utrikes födda

Hållbarhetsmått

(Senast tillgängliga år)

Värde

Trend

Ett stockholm som håller samman

Andelen elever med behörighet till gymnasiets nationella program (2014)

Utrikes födda 76%

Inrikes födda 94%

Minskade 2001-2006, ökade 2006-2010. Därefter legat stabilt

Ekonomiskt hållbart Stockholm

Förvärvsfrekvens 2014

Utrikes födda 64%

Inrikes födda 84%

Skillnaderna har minskat från och med år 2010 och framåt

Andel öppet arbetslösa av befolkningen 18-64 år (2016)

Utrikes födda 5,6%

Inrikes födda 1,6%

Skillnaderna har minskat från och med år 2009

Andel eftergymnasialt utbildade (2014)

Utrikes födda 46%

Inrikes födda 60%

Skillnaderna har minskat från och med år 2007 och framåt

Demokratiskt hållbart Stockholm

Andel av befolkningen som har mer än 500 meter till livsmedelsbutik (2015)

Utrikes födda 40%

Inrikes födda 35%

Skillnaderna har minskat något sedan 2010

